№169 (1982)
Пятніца , 10 верасня 2004 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г. на беларускай і рускай мовах
Перыядычнасць — 5 разоў у тыдзень
Выдавец: УП «Народная воля»
Кошт свабодны.

Народная Воля

На прастор, на шырокі разлог
Выходзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

E-mail: nv@promedia.by
http://nv.promedia.by

Надвор'е

У Мінску сёння ўдзень чакаецца — +12...+14, уначы — +9...+11, на працягу сутак — без ападкаў; у Брэсце ўдзень — +14...+16, уначы — +7...+9, на працягу сутак — без ападкаў; у Гродне ўдзень — +15...+17, уначы — +8...+10, на працягу сутак — без ападкаў; у Віцебску ўдзень — +11...+13, уначы — +8...+10, на працягу сутак — без ападкаў; у Гомелі ўдзень — +11...+13, сонечна, уначы — +3...+5, на працягу сутак — без ападкаў; у Магілёве ўдзень — +11...+13, сонечна, уначы — +6...+8, на працягу сутак — без ападкаў.

www.meteo.by

ПУЛЬС

Туне ЦІНГСГАРД:

«Я супраць правядзення такога рэферэндуму»

"Мяне не здзіўляе рашэнне прэзідэнта Лукашэнкі правесці рэферэндум па пытанні яго ўдзелу ў прэзідэнцкіх выбарах у 2006 годзе", — сказала ў інтэрв'ю Радыё Свабода віцэ-прэзідэнт Парламенцкай асамблеі АБСЕ Туне Цінгсгард (Швецыя).

8 верасня яна была прызначана каардынатарам працы доўгатэрміновых назіральнікаў за парламенцкімі выбарамі ў Беларусі ад Бюро па дыпламатычных інстытутах і правах чалавека (БДІПЧ) АБСЕ.

"Я, насамрэч, супраць правядзення такога рэферэндуму. Я думаю, што ўсё было падрыхтавана ў вельмі кароткі тэрмін", — заявіла Т.Цінгсгард. *Многія палітычныя партыі Швецыі рэалізуюць розныя праекты з палітычнымі партыямі Беларусі менавіта таму, што хацелі б дапамагчы Беларусі рухацца ў больш дэмакратычным кірунку".*

Марына РАХЛЕЙ.

Жорсткі прысуд

Кіраўнік Офіса АБСЕ ў Мінску Эберхард Хайкен лічыць занадта суровым вырак, вынесены судом Ленінскага раёна Гродна лідэру незарэгістраванага рэспубліканскага страйкама прадпрымальнікаў Валерыю Леванеўскаму і ягонаму намесніку Аляксандру Васільеву.

"Вынік гэтага судовага працэсу — чарговы прыклад таго, якім неапраўдана жорсткім можа быць прысуд у параўнанні з учынкам", — гаворыцца ў заяве Э.Хайкена.

Нагадаем, што 7 верасня суд прысудзіў В.Леванеўскага і А.Васільева да двух гадоў пазбаўлення волі з адбываннем пакарання ў калоніі агульнага рэжыму.

В.Леванеўскі быў узяты пад варту ў Гродне па абвінавачанні ў распаўсюджванні ўлётак, якія запрашалі прыйсці на мітынг, арганізаваны страйкамам. Знявага прэзідэнта, на думку праваахоўных органаў, утрымліваецца ў надрукаваным ва ўлётках вершы "Рахунак за камунальныя паслугі або Жыроўка". А.Васільеў, акрамя таго, абвінавачваўся ў арганізацыі і актыўным удзеле ў групавых дзеяннях, якія груба парушаюць грамадскі парадак.

Марына РАХЛЕЙ.

Сяргей БАЛЫКІН:

«За 10—15 гадоў чалавек элементарна стамляецца кіраваць краінай...»

Правядзенне рэферэндуму па пытанні зняцця абмежаванняў на колькасць прэзідэнцкіх тэрмінаў для адной асобы ліквідуе апошнюю дэмакратычную гарантыю, што ўтрымліваецца ў беларускай Канстытуцыі. Такі пункт гледжання ў гутарцы з карэспандэнтам БелаПАН выказаў старшыня выканкама РГА "Альтэрнатыва-XXI" Сяргей Балыкін.

Паводле яго слоў, "за час прэзідэнцтва Аляксандра Лукашэнкі ў Канстытуцыю былі ўнесены змяненні, у выніку якіх органы прадстаўнічай улады, напрыклад, парламент, органы судовай улады фактычна страцілі сваё значэнне, і ўсе рэальныя рычагі кіравання краінай былі сканцэнтраваны ў руках прэзідэнта. Апошняй гарантыяй ад усталявання пажыццёвай улады было абмежаванне на колькасць тэрмінаў, якія пасаду прэзідэнта можа займаць адзін чалавек. Цяпер яе, хутчэй за ўсё, удасца ліквідаваць. Сама пастаноўка пытання сведчыць аб палітычных амбіцыях Лукашэнкі.

Да прыкладу, першы прэзідэнт ЗША Джордж Вашынгтон, які карыстаўся ў свой час яшчэ большай народнай падтрымкай, добраахвотна адмовіўся балатавацца на трэці тэрмін, нягледзячы на тое, што такога кшталту абмежаванні не ўтрымліваліся ў канстытуцыі. На яго думку, сам факт абрання трэці раз сведчыў бы аб усталяванні рэжыму асабістай улады. Практычна ўсе амерыканскія прэзідэнты выконвалі гэтую традыцыю. Выключэнне складаў прэзідэнт Рузвельт, ды і то гэта тлумачылася крызісам, звязаным з Другой сусветнай вайной. У будучыні гэтая традыцыя была замацавана заканадаўча.

Такога кшталту абмежаванні апраўданы не толькі з палітычнага пункту гледжання, але і з пункту гледжання чыста чалавечай фізіялогіі. Кіраўніцтва краінай патрабуе велізарнага фізічнага, інтэлектуальнага і эмацыянальнага напружання. Таму, як паказвае практыка, больш за 10—15 гадоў ажыццяўляць эфектыўнае кіраванне краінай не магчыма — чалавек элементарна стамляецца...

На жаль, Лукашэнка, відаць, не гатовы расстацца з уладай і зробіць усё для таго, каб захаваць сваю пасаду пажыццёва".

Вячаслаў БУДКЕВІЧ.

Вандалізм!

Таварыства беларускай мовы ўстанавіла акт вандалізму ў дачыненні да надмагільнага помніка вялікаму беларускаму песняру Якубу Коласу на Вайсковых могілках у горадзе Мінску. На помніку выразна бачны надпісы чорнага колеру.

Таварыства беларускай мовы накіравала адпаведныя лісты генеральнаму пракурору Рэспублікі Беларусь В.У.Шэйману і старшыні Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта М.Я.Паўлаву.

Мы спадзяёмся, што нашы звароты паспрыяюць прыняццю належных мер па ахове Вайсковых могілак.

БЛІЦ-АПЫТАННЕ

Ці мае права грамадзянін Аляксандр Лукашэнка ўдзельнічаць у будучых прэзідэнцкіх выбарах?

Валянцін АКУДОВІЧ, філосаф:

— Я не правазнаўца, таму, зыходзячы з юрыдычных аспектаў, магу быць недакладным. Але як чалавек са сваім пунктам гледжання рызыкну зрабіць невялічкі аналіз. Фармальна беларуская супольнасць мае права выбраць любую форму ўлады — дэмакратыю, дыктатуру, аўтарытарызм... Беларусы пры жаданні могуць выбраць Аляксандра Рыгоравіча хоць пажыццёва. І нельга, у прынцыпе, сказаць, што гэта будзе няправільна. Няправільна адмовіць беларусам у іх праве вызначаць лёс краіны.

Лукашэнка зараз пытаецца ў народа дазволу ўдзельнічаць у прэзідэнцкай гонцы. Права пытацца і права ўдзельнічаць — дзве зусім розныя рэчы. І калі народ папросіць, Лукашэнка зможа вылучаць сваю кандыдатуру, і з пункту гледжання фармальнай логікі прыдрацца няма да чаго. Не ведаю, як па Канстытуцыі, але па сутнасці ўлады гэта так. Іншая справа, ці сапраўды народ "дасць" згоду...

А наогул ва ўсім цывілізаваным свеце не прынята так сябе пазіцыяніраваць і сядзець ва ўладзе столькі тэрмінаў. Няхай нават і пад светлымі лозунгамі і намерамі. Але гэта ўжо іншыя, маральныя катэгорыі.

Цімафей ДРАНЧУК, малады палітык:

— Па Канстытуцыі, канешне, не мае права. Але мы, прыхільнікі Андрэя Клімава, які, як вядома, збіраецца балатавацца ў 2006 годзе ў прэзідэнты, абсалютна не супраць удзелу Лукашэнкі ў выбарчай кампаніі. За дзесяць гадоў свайго праўлення ён ужо яскрава паказаў, які ёсць на самай справе, і нас такі канкурэнт цалкам задавальняе. У 2006 годзе Лукашэнка застанецца прэзідэнтам адзінай структуры — Нацыянальнага алімпійскага камітэта.

Яраслаў РАМАНЧУК, эканаміст, кіраўнік навукова-даследчага цэнтра Мізеса:

— Не. Канстытуцыя, што дзейнічае сёння, такога права яму не дае, кожны грамадзянін можа займаць пасаду прэзідэнта толькі два тэрміны. І такое пытанне, на мой погляд, яўна не можа выносіцца на рэферэндум. Любы чалавек, займаючы адказную пасаду дванаццаць гадоў, выдыхаецца псіхалагічна, інтэлектуальна. Таму яго далейшае знаходжанне на пасадзе стварае больш праблем, пагроз для краіны і самога чалавека, чым прыносіць карысці.

Генадзь ФЯДЫНІЧ, прафсаюзны дзеяч:

— Лічу, што грамадзянін Лукашэнка не мае ні законнага, ні маральнага права ўдзельнічаць у будучых прэзідэнцкіх выбарах.

Анатоль ЯРМОЛЕНКА, мастацкі кіраўнік ансамбля «Сябры»:

— Я так разумею, што Аляксандр Лукашэнка просіць дазволу ўдзельнічаць на роўных умовах з іншымі кандыдатамі. Калі народ дазволіць, то няхай спрабуе.

Віктар СІВОХІН, намеснік старшыні Беларускага саюза ветэранаў вайны ў Афганістане:

— Безумоўна, але ж вы ведаеце, для таго каб ён удзельнічаў у будучых прэзідэнцкіх выбарах, неабходна правесці рэферэндум і даведацца пра волю народа. Калі народ скажа "так", то ўсё будзе законна, легітымна і правільна.

Ала ПАНІЧКІНА, касметолаг міжнароднага класа:

— Увогуле я палітыкай не цікаўлюся, мне ўсё роўна...

Алег ХАМЕНКА, дырэктар, саліст гурта «Палац»:

— О, Божа... Канешне, не я павінен каментаваць усё гэта. Справа ў тым, што маё меркаванне — гэта маё меркаванне. Я не думаю, што менавіта музыканты павінны абмяркоўваць гэтае пытанне. У нас столькі палітыкаў было і ёсць, якія павінны сказаць, што яны думаюць на гэты конт. А на меркаванні палітыкаў павінны арыентавацца ўсе астатнія людзі.

Вольга КЛАСКОЎСКАЯ, Віталь ГАРБУЗАЎ.

Решение о референдуме — это еще не выборы

Сергей КАРАГАНОВ, председатель президиума Совета по внешней оборонной политике России

Решение Лукашенко объявить референдум об избрании себя на третий срок огорчило друзей Беларуси и людей, уважительно относившихся к законно избранному президенту Беларуси. У него были и остаются еще возможности или уйти достойно, или остаться у власти и влиять на политику своего государства, но достойными методами.

Мало кто сомневается, что в условиях нынешней Беларуси Лукашенко сможет выиграть референдум. Но никто не сомневается, что международное сообщество, значительная часть белорусского общества и народа не примут результаты этого референдума. Если Лукашенко выиграет референдум и пойдет на выборы, их придется еще выигрывать. А в условиях, когда у него не будет групп поддержки ни в одной из зарубежных стран, Беларусь будет скользить в еще большую изоляцию. Более того, выигрыш выборов для Лукашенко может обернуться трагедией для него самого. Он потеряет остатки легитимности в глазах международного сообщества, и в случае любого неизбежного кризиса ему трудно будет на кого-то или на что-то надеяться. Россия не будет вмешиваться во внутренние дела Беларуси, пока там все проходит легитимным путем. Хотя уже сейчас вызывают непонимание, если не ярость, то аресты инакомыслящих, появление в Беларуси узников совести. Движение к референдуму, а затем к выборам неизбежно будет толкать руководителя страны и часть его окружения в сторону репрессивных мер, все больше дискредитируя это самое руководство.

Вряд ли европейские страны или Россия будут довольны появлением в центре Европы полноценной Северной Кореи.

Что же касается экономических успехов режима, то все прекрасно знают, что они — результат нефтяной конъюнктуры. Значительная часть переработки российской нефти находится на территории Беларуси. Насколько устойчивым является этот источник роста, можно только гадать.

Но самое главное — это то, что А.Г.Лукашенко, повторяю, ныне законно избранный президент Беларуси не будет таковым, потеряет свою легитимность при любом исходе следующих выборов, если он пойдет на них. И, соответственно, друзья, в том числе и в России, будут иметь гораздо меньше возможностей и никакого желания защищать его. Поскольку такая защита будет бросать тень и на них, будет выталкивать их из европейского контекста, из современной политической цивилизации. Я надеюсь, что продемонстрировавший не раз немалую политическую гибкость и политический талант нынешний белорусский президент не пойдет на третьи выборы. Даже если он выиграет референдум. Мы не заинтересованы в том, чтобы руководитель дружеской страны "топил" себя, обрекая частично вместе с собой братскую и дружественную нам Беларусь.

("Российская газета".)

Декларация о единстве демократических сил Беларуси

8 сентября 2004

Соотечественники, граждане Беларуси!

7 сентября 2004 года Александр Лукашенко объявил референдум о продлении своих полномочий. Это заявление было сделано в день траура, когда еще не высохла кровь на руинах школы в Беслане, когда по всему миру проходили траурные митинги в память о безвинно погибших жертвах террора. Цинично используется момент, когда внимание белорусского народа и международного сообщества отвлечено от незаконности предлагаемой цели референдума и ее несоответствия демократическим международным нормам.

Цель Лукашенко — добиться права бесконечно избираться на пост президента. Для народа Беларуси это означает существование под пожизненной властью одного человека, который продемонстрировал свою неспособность управлять страной, использует ложь, административное давление и фальсификации для сохранения своей власти.

Дальнейшее нахождение Лукашенко у власти угрожает еще большим ухудшением жизненного уровня и полной международной изоляции нашей страны.

Мы, представители демократических сил Беларуси, заявляем о своем единстве и решимости совместно противостоять угрозе установления в Беларуси пожизненной и неограниченной власти одного человека.

Мы верим, что граждане Беларуси заслуживают того, чтобы жить, как другие народы Европы, в свободной, богатой стране, которую уважают в мире. Никто не может отобрать у нас право выбирать и менять руководство нашей страны. Чтобы сохранить это право, все должны быть равны перед законом, и никому нельзя позволять менять Конституцию и законы в угоду своим капризам.

Абсолютное большинство граждан Беларуси выступает против продления полномочий Лукашенко. И мы объединились для того, чтобы это большинство победило!

**Александр БУХВОСТОВ, председатель ликвидированной Белорусской партии труда;
Винцук ВЕЧЕРКО, председатель Партии БНФ;
Анатолий ЛЕБЕДЬКО, председатель Объединенной гражданской партии;
Алексей КОРОЛЬ, заместитель председателя партии Белорусская социал-демократическая Грамада;
Николай СТАТКЕВИЧ, председатель Белорусской социал-демократической партии (Народная Грамада);
Сергей КАЛЯКИН, первый секретарь ЦК Партии коммунистов Белорусской;
Валерий ФРОЛОВ, депутат группы "Республика" Палаты представителей Национального собрания Республики Беларусь;
Владимир КОЛАС, председатель Рады белорусской интеллигенции;
Андрей САННИКОВ, координатор Европейской коалиции "Свабодная Беларусь";
Рыгор БАРАДУЛИН, народный поэт Беларуси;
Нил ГИЛЕВИЧ, народный поэт Беларуси;
Юрий ХАЩЕВАТСКИЙ, кинорежиссер, лауреат премии имени Сахарова;
Зинаида БОНДАРЕНКО, народная артистка Беларуси;
Владимир ПАРФЕНОВИЧ, трехкратный олимпийский чемпион;
Станислав БОГДАНКЕВИЧ, профессор, почетный председатель Объединенной гражданской партии;
Павел КОЗЛОВСКИЙ, генерал-полковник, первый министр обороны Беларуси;
Гарри ПОГОНЯЙЛО, правозащитник;
Мечеслав ГРИБ, генерал милиции, председатель Верховного Совета Республики Беларусь 12-го созыва;
Василий СТАРОВОЙТОВ, дважды Герой Социалистического Труда;
Александр ДОБРОВОЛЬСКИЙ, заместитель председателя Объединенной гражданской партии;
Сергей АЛЬФЕР, юрист;
Людмила ГРЯЗНОВА, правозащитник;
Владимир ГОНЧАРИК, кандидат от демократических сил Беларуси на президентских выборах 2001 года;
Александр ФЕДУТА, политолог;
Валентина МАТУСЕВИЧ, руководитель женской партии "Надзея";
Александр МИЛИНКЕВИЧ, лидер региональных НЖО Гродненщины;
Виктор КОРНЕЕНКО, "Фонд содействия локальному развитию";
Геннадий АНАНЬЕВ, руководитель издательского дома "Время";
Юрий ХОДЫКО, профессор;
Татьяна ПРОТЬКО, руководитель БХК.**

Декларация остается открытой для подписания всеми представителями демократической общественности Беларуси.

НУ И НУ!

В Минске хотят перечеркнуть память о Дмитрие Завадском

Ему бы жить да жить! Но, как ни печально, вот уже пятый год от него нет никакой весточки. К сожалению, множество материалов, которые стали доступны широкой общественности, свидетельствуют о самом ужасном — скорее всего нет в живых Дмитрия Завадского, который был оператором российского канала ОРТ и исчез по пути в Национальный аэропорт, куда он направлялся, чтобы встретить Павла Шеремета.

В памяти коллег Дмитрий останется навсегда молодым — ему было всего 28, когда некие дикари преградили ему путь. Вот уже пятый год его нет рядом с женой Светланой, сыном Юрием, матерью Ольгой Григорьевной. Нет его и среди коллег — тех, кто продолжает его дело, несет людям правду.

Позавчера руководитель спецпроекта ОРТ Павел Шеремет от имени телеканала вручил премии имени Дмитрия Завадского журналистам, работающим в жанре политической публицистики. Среди награжденных — обозреватель "Народной воли" Марина Коктыш, собственный корреспондент "Новой газеты" Ирина Халип, тележурналист Леонид Миндлин, информационное агентство БелаПАН. В этой необычной церемонии приняли участие мать и жена Дмитрия Завадского. Память об этом мужественном человеке, чувствуется, острой болью отзывается в сердцах его коллег. Как, впрочем, и всего белорусского народа.

Но кое-кому хотелось бы скорее предать забвению то, что произошло с Дмитрием Завадским, другими известными людьми, исчезнувшими тогда, когда их голоса очень нужны были для народа. Организатором церемонии вручения премии имени Д.Завадского пришлось преодолеть немало препонов, чтобы мероприятие все же состоялось. Обратились к администрации гостиничного комплекса "Планета" — отказ. Договорились с "Беларускай кухняй" в гостинице "Беларусь" — решение вдруг резко меняется: по техническим причинам спецмероприятие проводить нельзя. В срочном порядке пришлось искать другое место. Конечно же, нашли, но какой нервотрепки это стоило! Ну что можно сказать о тех, кто по сути поставил под угрозу срыва вечер памяти Дмитрия Завадского?!

Нет, не вытравить из душ белорусов то, что произошло в стране с Виктором Гончаром, Юрием Захаренко, Анатолием Красовским, Дмитрием Завадским, другими известными людьми. Их судьбы действительно волнуют белорусский народ.

Степан КОРЖАНЕВСКИЙ.

На базе суперкамп'ютэра «Скіф»

У Рэспубліканскім навукова-практычным цэнтры "Кардыялогія" завершаны выпрабаванні кардыялагічнага комплексу на базе суперкамп'ютэра "СКІФ".

Беларускія медыкі распрацавалі методыку дыягностыкі сардэчна-сасудзістай сістэмы, што дазваляе зняць відэарад крывяносных капіляраў на сятчатцы вока. Пасля апрацоўкі выяў можна ацаніць звілістасць капіляраў, іх дыяметр, палічыць хуткасць крывятоку. Абагульненне статыстычных звестак дае поўную "карціну" стану сардэчна-сасудзістай сістэмы чалавека. З дапамогай такой вылічальнай устаноўкі, якая дазваляе праводзіць дыягностыку, можна абследаваць 6 — 7 пацыентаў у гадзіну.

Вольга АСІПЕНКА.

Атруціліся грыбамі

10 жыхароў Брэсцкай вобласці атруціліся грыбамі з пачатку восені.

Так, напрыклад, рэанімацыйным аддзяленнем бальніцы завяршылася для 25-гадовага брэстаўчаніна паездка да сваякоў у вёску Руднікі Пружанскага раёна. Ужыўшы ў ежу вялікую колькасць умоўна ядомых грыбоў (паддубнікаў), малады чалавек у цяжкім стане быў дастаўлены вечарам у цэнтральную бальніцу Пружанаў.

Як паведаміла БелаПАН загадчыца аддзела гігіены харчавання Брэсцкага абласнога цэнтра гігіены, эпідэміялогіі і грамадскага здароўя Лідзія Ляхава, з пачатку года ў вобласці зарэгістравана ўжо 22 выпадкі атручэння грыбамі з 25 пацярпелымі. Сярод пацярпелых — двое дзяцей; адзін чалавек памёр.

Як зазначыла Л.Ляхава, грыб свінуха тонкая — або, як яго называюць у народзе, паддубнік, альхоўка, кабылка — больш за дзесяць гадоў таму лічыўся ядомым, але з таго часу як у ім знойдзены атрутныя рэчывы, ён выключаны з ліку дазволеных для выкарыстання ў ежу.

Ларыса ШЫГАНАВА.

МНЕНИЕ ЮРИСТА

Александр ПЛАСКОВИЦКИЙ:

«Лукашенко мастерски спрятал то, о чем на самом деле спрашивает...»

Как известно, вопрос, который Лукашенко вынес на референдум, звучит так: *"Разрешаете ли вы первому Президенту Республики Беларусь Александру Григорьевичу Лукашенко участвовать в качестве кандидата в президенты Республики Беларусь в выборах президента и принимаете ли часть первую статьи 81 Конституции Республики Беларусь в следующей редакции: "Президент избирается на пять лет непосредственно народом Республики Беларусь на основе всеобщего, свободного, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании".*

Уже подписан указ главы государства и известно, что референдум состоится 17 октября, в день выборов в Палату представителей Национального собрания. На самом ли деле указ подписан в соответствии с Конституцией? И насколько корректно сформулирован вопрос, который выносится на референдум? Ведь по сути он включает в себя два вопроса.

Александр ПЛАСКОВИЦКИЙ, три года проработавший начальником главного государственного правового управления Администрации президента считает, что Лукашенко *"мастерски спрятал то, о чем он на самом деле спрашивает".*

— В статье 81 Конституции есть вторая, маленькая часть: "...одно и то же лицо может быть президентом не более двух сроков подряд", — говорит Александр Пласковицкий. — И с точки зрения юридической техники, надо было спрашивать: Согласны ли вы исключить эти слова из статьи? А Лукашенко взял и совместил два вопроса. И, например, я затрудняюсь ответить на вопрос, который предлагается.

Я бы, например, на первый вопрос ответил однозначно "нет", потому что наш лидер все меньше и меньше мне нравится. А на второй — однозначно "да". Потому что считаю, что для того чтобы дожить до такого демократического ограничения как два или три президентских срока, Беларуси надо пережить еще много трудных лет. Рановато еще ограничивать.

И второй очень тонкий момент. Фактически Лукашенко хочет изменить Конституцию, а не просто посоветоваться с народом, идти ли ему на третий срок. Значит, это будет конституционный референдум, а не какой-либо другой. Чтобы изменить Конституцию, надо чтобы проголосовало "за" более 50% от всех избирателей страны. А для того чтобы разрешить на референдуме все, что угодно (т.е. вынести вопрос, который не касается изменений в Конституции), достаточно простого большинства, пришедшего на выборы. Получается, что если на референдуме Лукашенко и не соберет конституционного большинства, необходимого для того, чтобы изменить Конституцию, то он может сказать, что у него есть простое большинство, которое ему разрешило идти на выборы вопреки Конституции. И уже будет виноват не он, а как бы народ, который разрешил.

— Александр Леонидович, юристы спорят, насколько вообще законно проведение референдума. Есть мнение, что фактически белорусское законодательство запрещает выносить на референдум вопросы, связанные с избранием и освобождением президента. А какого мнения придерживаетесь Вы?

— Я думаю, что эти юристы имеют все основания так говорить. Другое дело, что сама формулировка Избирательного кодекса, на которую они ссылаются, такая плохая, что трудно сказать, однозначно ли она запрещает ставить вопрос на референдум именно так, как его сформулировал Лукашенко в своем указе.

— К слову, некоторые политики охарактеризовали формулировку вопроса, вынесенного на референдум, как "политическое шулерство"...

— Это для кого как...

Мария ЭЙСМОНТ.

Лідэр АГП звярнуўся ў пракуратуру з патрабаваннем устанавіць асобы людзей, якія яго праследавалі

Вечарам 7 верасня старшыня Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька звярнуўся ў пракуратуру Цэнтральнага раёна горада Мінска. Ён патрабуе ўстанавіць асобы людзей, якія праследавалі яго 7 верасня, і прыцягнуць іх да крымінальнай адказнасці.

Паводле слоў А.Лябедзькі, 7 верасня, прыкладна ў 17.20, ад'язджаючы на аўтамабілі ад дома па вуліцы Шчадрына, 28-2, ён заўважыў, што за ім пастаянна рухаецца "Волга" светла-шэрага колеру. Гэта падалося Лябедзьку падазроным. Вырашыўшы праверыць, ці не вядзецца за ім вонкавае назіранне, палітык павярнуў з вуліцы Шчадрына налева і заехаў у двор школы № 104. "Волга" павярнула ўслед і спынілася ля варот, перакрыўшы выезд машыне А.Лябедзькі.

Палітык развярнуўся, пад'ехаў да "Волгі" і некалькі разоў прасігналіў, даючы зразумець, што неабходна выслабаніць праезд, аднак вадзіцель "Волгі" не прарэагаваў. Выйшаўшы з аўтамабіля, А.Лябедзька падышоў да машыны і заўважыў у салоне "Волгі" з таніраваным шклом двух чалавек: адзін сядзеў за рулём, другі — на заднім сядзенні. А.Лябедзька папрасіў іх выслабаніць праезд, але людзі ў машыне зноў ніяк на яго просьбу не адрэагавалі.

Палітык паспрабаваў пакінуць двор праз іншыя вароты, але адчыніць іх яму не ўдалося. Лябедзька вымушаны быў вярнуцца да "Волгі", ён патрабаваў прапусціць яго ці патлумачыць аб тым, што адбываецца. Аднак аўтамабіль працягваў заставацца на месцы, прычым з яго ніхто не выходзіў.

Аб'ехаўшы пустынны двор школы яшчэ раз, Лябедзька заўважыў трэція вароты — яны былі размешчаны па-за зонай бачнасці людзей, якія знаходзіліся ў "Волзе". Палітык разматаў дрот на варотах і змог выехаць з двара.

АГП расцэньвае тое, што здарылася, як спробу невядомых асоб учыніць злачынства ў дачыненні да яе лідэра. Апрача патрабавання ўстанавіць асобы праследавацеляў, А.Лябедзька патрабуе ад пракуратуры праінфармаваць яго ва ўстаноўленыя законам тэрміны аб прынятых мерах.

Марат ГАРАВЫ.

ПУЛЬС

У сувязі з трагічнымі падзеямі ў Бяслане свята горада ў Мінску пройдзе з меншым размахам

Запланаванае на 11—12 верасня ў Мінску свята горада пройдзе "з меншым размахам", чым планавалася. Пра гэта паведаміў першы намеснік старшыні Мінскага гарвыканкама Мікалай Ярохаў падчас "круглага стала" "Эканамічныя сувязі паміж Мінскам і рэгіёнамі Расійскай Федэрацыі", які прайшоў у гарвыканкаме ў рамках двухдзённага семінара для расійскіх журналістаў па актуальных пытаннях інтэграцыі.

"Мы адмыслова не змянялі праграму святочных мерапрыемстваў, усё ж жалоба да гэтага часу пройдзе і свята мае адбыцца, але яно будзе не такім вялікім, як планавалася", — адзначыў М.Ярохаў.

Лавінія АРЭШКА.

Віч-пазітыўных больш за шэсць тысяч

Паводле апошніх звестак, у Беларусі афіцыйна зарэгістравана 6014 ВІЧ-пазітыўных, пры гэтым 529 выяўлена з пачатку гэтага года. Па колькасці заражаных вірусам імунадэфіцыту па-ранейшаму лідзіруе Гомельская вобласць, дзе зарэгістравана 3 тысячы 485 выпадкаў, і Мінск — 864 выпадкі.

Пераважная большасць інфіцыраваных — маладыя людзі ва ўзросце 15 — 29 гадоў (79,5 працэнта ад агульнай колькасці хворых).

Вольга АСІПЕНКА.

У міратворчых вучэннях НАТО

У міратворчых вучэннях НАТО "Cooperative Best Effort — 2004", якія пачнуцца на тэрыторыі Азербайджана 13 верасня, возьме ўдзел мотастралковае аддзяленне 120-й гвардзейскай асобнай механізаванай брыгады (амбр) Узброеных сіл Беларусі, якое складаецца з 12 чалавек. Пра гэта БелаПАН паведаміў намеснік начальніка Генеральнага штаба УС — начальнік аператыўнага ўпраўлення генерал-маёр Пётр Ціханоўскі.

Нагадаем, што сёлета ўпершыню прадстаўнікі Узброеных сіл Беларусі возьмуць удзел у палявых вучэннях краін — членаў НАТО і краін — партнёраў у рамках Праграмы "Партнёрства дзеля міру" ў якасці іх непасрэдных удзельнікаў. Падчас вучэнняў "Cooperative Best Effort — 2004" будуць адпрацаваны навыкі практычнага вырашэння праблем пры выкананні міратворчых аперацый. У ім чакаецца ўдзел больш як адной тысячы вайскоўцаў краін НАТО і партнёраў блока.

Вячаслаў БУДКЕВІЧ.

Быў першым з першых

У Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбылася вечарына "Быў першым з першых", прысвечаная 130-годдзю з дня нараджэння вядомага дзеяча беларускага нацыянальна-вызвольнага руху Аляксандра Уласава (1874 — 1941).

З'яўляючыся адным з арганізатараў Беларускай сацыялістычнай грамады, А.Уласаў з 21 снежня 1906 па 7 сакавіка 1914 года быў рэдактарам-выдаўцом газеты "Наша Ніва", рэдактарам часопісаў "Саха" і "Лучынка", членам Віленскага выдавецкага таварыства "Наша хата". З ягоным актыўным удзелам рэдакцыя "Нашай Нівы" ажыццявіла выданне беларускіх календароў, зборнікаў газеты, твораў Якуба Коласа, Янкі Купалы, Максіма Багдановіча і Цёткі.

А.Уласаў у 1939 годзе быў арыштаваны супрацоўнікамі НКУС і памёр у зняволенні па дарозе ў Новасібірск.

Марат ГАРАВЫ.

Новае рэчыцкае піва

Запускам новай лініі бутэлечнага разліву піва завяршыўся асноўны этап рэканструкцыі сумеснага беларуска-літоўскага прадпрыемства "Рэчыцапіва".

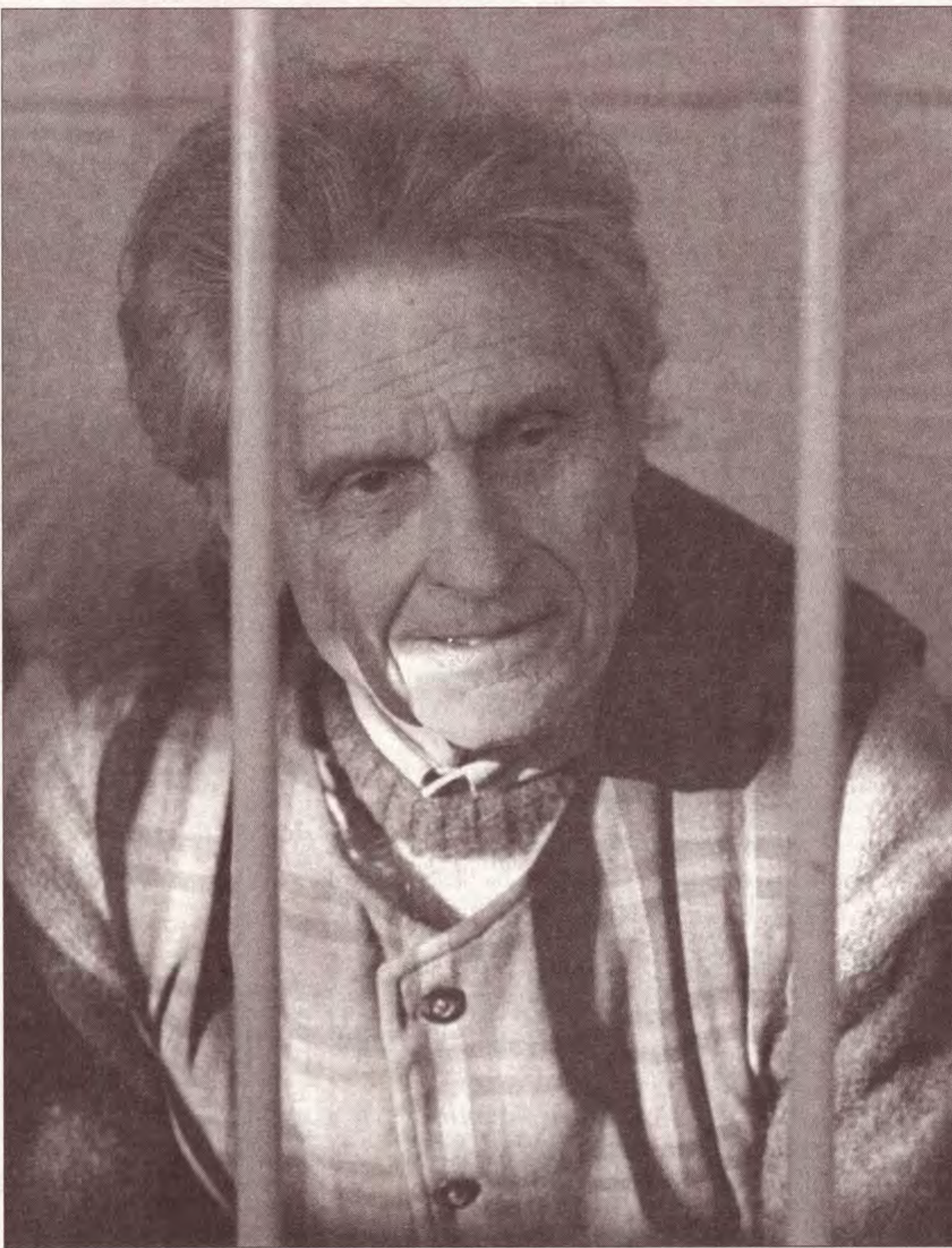
Па вытворчай магутнасці — больш за 4 млн. дэкалітраў у год — ААТ "Рэчыцапіва" займае другое месца сярод півазаводаў Беларусі, падкрэсліў намеснік старшыні Гомельскага аблвыканкама Аляксандр Казачок на прэс-канферэнцыі, што прайшла адразу пасля запуску новай вытворчай лініі. Паводле яго слоў, 80 працэнтаў прадукцыі прадпрыемства спажываецца ў вобласці, яшчэ 16 працэнтаў ідзе ў гандлёвую сетку іншых рэгіёнаў краіны. Астатнія 4 працэнты вывозяцца за межы Беларусі.

14 верасня ў гандлёвую сетку Беларусі паступіць новы гатунак піва — "Рэчыцкае Лебенбір", светлае піва класа прэміум. Рэцэптура і тэхналогія яго варкі распрацаваны з удзелам нямецкіх півавараў. Састаў уключае толькі ваду, светлы солад і хмель.

Ірына САЗАНОВІЧ.

ЖИЗНЬ КАК ОНА ЕСТЬ

Не ожидали?

Он и за решеткой был Великим Человеком.

Раздались аплодисменты... Рукоплескали стоя! Кое-кому не хотелось вставать, кто-то просто боялся вставать, но... Но еще страшнее было выбиться из общей атмосферы единодушного одобрения и уважения. Вот и стояли и все вместе аплодировали.

А было это 31 июля текущего года. В этот день исполнилось 60 лет со дня создания того, что было названо колхозом "Рассвет", превратившегося потом в ОАО с одноименным названием. При прежнем руководстве юбилеи этого хозяйства не отмечали, считая, что достижения и заслуги лучше выражать делами и успехами. А их было более чем достаточно. Не случайно же государство проявляло щедрость в награждении руководителей и работников этого известного всему Союзу хозяйства. Так зачем же тратиться на бесполезно-показушные мероприятия?

"Рассвет" разгорался все ярче и ярче, доходы и заработки людей становились все более весомыми. Плюс множество социальных дополнений (собственные санатории, бесплатное питание работников и школьников, бесплатные детские садики, тринадцатая зарплата и т.д.). Но не всем это нравилось: слишком уж "общипанными" выглядели многие хозяйства и их руководители на фоне яркого "Рассвета". И злоба у таких "плетущихся в хвосте" копилась. Увы, как говорится, "видит око, да зуб неймёт". Не по зубам был мощный фундамент "Рассвета". Но вот появились и зубы. Чтобы они окрепли, понадобилось еще четыре года. Долго копившиеся злоба и зависть с уже окрепшими клыками толкнули на "хищный бросок". И вот "жертва" в клетке (не в переносном, а в самом прямом смысле). Начался немыслимый, бесчеловечный и многолетний кошмар государственной инквизиции.

А тут вот — та же "жертва", но уже не в клетке, а на трибуне. И овации всего зала, как в те не очень далекие советские времена. Но давайте все по порядку.

После того "хищного броска" яркий "Рассвет" быстро поблек, уверенная поступь сбилась на шаркающую, болезненную походку. Даже подпорки понадобились в виде весьма приличных государственных дотаций (а раньше обходились без них). Но и они не спасали от активного скатывания вниз. Какой уж тут рассвет, скорее на закат похоже. Короче, нечем было похвастаться. А так хотелось всем-всем показать: все в порядке, идем в гору. Показать делом не удалось. Нужен "фейерверк" в виде торжественного празднования подвернувшегося под руку юбилея. Тем более что уже есть опыт пышных (и очень дорогих!) празднеств такой не очень круглой даты, как 60-летие.

И началась подготовка. Даже посланцев снарядили к тому, кого не так давно кое-кто предпочитал видеть в клетке: "Не будете ли Вы столь любезны посетить наше празднество?" Похоже, очень обрадованы были, получив категорический отказ. Думаю, что на это они и рассчитывали. Подготовка шла полным ходом, ведь у показухи тоже есть свои законы. Даже предписано было, чтобы в зале не оставалось ни одного свободного места. Иначе не посчастливится тому, кто именно за этот ряд отвечает.

И вдруг!.. В самый последний момент бывший "заключенный" передумал. "Чего это я буду прятаться от людей, с которыми проработал 30 лет?" И отправился в торжественный зал. В парадной форме с золотыми звездами Героя и с колодками многочисленных боевых и трудовых орденов и медалей. Появление Василия Константиновича Старовойтова оказалось для организаторов юбилейного шоу полнейшей неожиданностью. Председатель Кировского райисполкома (где судили арестованного дважды Героя) растерянно развел руками: "Рад вас видеть!" "А это правда?" — парировал с саркастической улыбкой Василий Константинович. Место ему быстренько нашли, "самое удобное": прямо перед ним оказалась судья — небезызвестная госпожа Чмара, еще не так давно судившая 74-летнего Старавойтова. Об этих "делах" я знаю не понаслышке, свидетелем "деяний" этой госпожи довелось быть и мне.

Открывая торжественное заседание, председательствующий сообщил, что в зале находится многолетний председатель "Рассвета", и предложил предоставить ему слово.

Василий Константинович направляется к трибуне под аккомпанемент аплодисментов присутствующих в зале. И вот — тишина. Одни с боязнью ожидают того, что может выдать им этот человек, привыкший откровенно и жестко называть вещи своими именами. Другие — с радостным ожиданием и восторгом от встречи с дорогим для них человеком. Тем более что после его "ухода" они, извините за выражение, на своей шкуре успели ощутить тяжесть этой потери. Бодрый, как и в былые времена, голос: "Половину из 60-летней истории "Рассвета" мне довелось быть его председателем. Много событий прошло за эти годы. У кого-то остались обиды на меня, на кого-то и у меня остались обиды. Простите меня, если я кого-то обидел, а я прощаю тех, на кого был обижен сам".

Зал взорвался аплодисментами, и люди встали! Это было проявление искреннего единения тех, кто 30 лет шел бок о бок к тем вершинам, на которые общими силами был поднят их родной "Рассвет"! Стоя аплодировали даже те, кто не хотел бы этого делать или трусливо опасался за последствия для себя. Вынуждены были аплодировать и те, кто загонял этого **достойнейшего Человека** в клетку, кто многие годы измывался и еще продолжает измываться над ним. Аплодировали и те, кто успел приложить руку к развалу многого из того, что было достигнуто при огромных усилиях Василия Константиновича. Они не могли не аплодировать Человеку, отстоявшему право на всеобщее уважение. И Он не опустился до сведения счетов, до выражения претензий и обид (вполне обоснованных!).

Такого оборота не ожидали организаторы торжественно-показушного шоу. Они явно не были готовы к столь искреннему проявлению признательности, уважения и благодарности людей к Человеку, сделавшему так много для процветания их "Рассвета", для улучшения жизни каждого человека в нем. Но не стоит жалеть тех, кто давал команду на этот "хищный бросок", кто угодливо реализовывал эту бесчеловечную акцию, не считаясь с тем, какой вред принесла она людям.

Будущее нашей Беларуси не за теми "командующими" и не за теми "угодниками". Наше Будущее за такими людьми, как Василий Константинович Старовойтов! Еще много имен столь же достойных людей можно было бы назвать. Но пока существуют клетки для лучших людей нашей страны, пока в любой момент может прозвучать команда "фас!", не стоит рисковать их жизнями и здоровьем.

Они еще послужат нашей стране! И все мы должны послужить! Закат не может длиться долго. Не за горами и Рассвет в жизни Беларуси! Мы верим в это!

Георгий ЛЕПИН, профессор.
Фото photo.bymedia.net

РЭГІЁН

«Міжнародная» беларусачка

На колькіх мовах ты размаўляеш, столькі разоў ты чалавек.

Калі пагадзіцца з гэтым слынным афарызмам, то беларуская дзяўчына Каця Палівода з гарадскога пасёлка Барань Аршанскага раёна мае права звацца чалавекам як мінімум пяць разоў.

Сёння Каця жыве ў Празе, працягвае сваю адукацыю ў знакамітым на ўвесь свет Карлавым універсітэце.

А дасягнула ўсяго гэтага наша беларусачка сама, без усялякай пратэкцыі.

Настаўнікі бараньскай сярэдняй школы №8 даўно прыкмецілі выдатныя здольнасці Каці да замежных моў і параілі дзяўчынцы пайсці вучыцца ў Мінскі лінгвістычны каледж, дзе Каця Палівода таксама паказала сябе з найлепшага боку. Кіраўніцтва каледжа паслала Кацю ў Прагу, на курсы чэшскай мовы.

З бляскам закончыўшы курсы, Каця паспяхова, нароўні з карэннымі чэхамі, здала ўступныя экзамены на філалагічным факультэце Карлава ўніверсітэта, дзе вывучае цяпер адразу тры мовы — англійскую, чэшскую і рускую. Пры гэтым наша зямлячка прызнаецца, што ў асваенні чэшскай мовай ёй вельмі спрыяе веданне сваёй роднай, беларускай, мовы, якую Каця Палівода не забыла.

Затрымана левае паліва

Некалькі мінскіх фірмаў не дачакаліся груза з Расіі, які дастаўляўся праз Аршанскі раён.

На мяжы дзвюх "саюзных" краін, ля вёскі Арэшкі, супрацоўнікі ўпраўлення ўнутраных спраў Віцебскага аблвыканкама затрымалі чатыры грузавікі, якія перавозілі 140 тон паліва. Як хутка выявілася, аўтацягнік рухаўся абходным шляхам, абмінаючы мытныя пасты і кантрольныя пункты прадпрыемства "Белдарцэнір".

Такая асцярожнасць была праяўлена невыпадкова. Кантрольнае ўзважванне паказала, што вага грузу перавышала лічбу, заяўленую ў суправаджальных дакументах.

На чатырох вадзіцеляў складзены адміністрацыйныя пратаколы, "дальнебойшчыкі" аштрафаваны на 2,3 тысячы долараў. Далейшы лёс затрыманага паліва мусіць вырашыць Гаспадарчы суд.

На Віцебшчыне ўспамінаюць французскіх лётчыкаў

На ваенным мемарыяле ў пасёлку Копці Віцебскага раёна ўрачыста адкрыты помнік у гонар французскіх пілотаў са знакамітага авіяпалка "Нармандыя—Нёман", якія загінулі пры вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

На стэле, упрыгожанай дзяржаўнай сімволікай Францыі і Беларусі, выбіты імёны чатырох французаў, якія аддалі свае жыцці ў змаганні з фашызмам.

Месца для помніка вызначана невыпадкова. Аэрадром, адкуль у неба ўздымаліся французы, размяшчаўся зусім блізка ад Копцяў, каля вёскі Дуброўка.

Са сведкаў і ўдзельнікаў тых гераічных падзей на ўрачыстасць змог прыехаць толькі Васіль Звераў, былы камандзір эскадрыллі суседняга з "Нармандыяй" гвардзейскага авіяпалка. Менавіта Звераву як інструктару даводзілася вучыць маладых французаў пілатаванню савецкіх самалётаў.

"За два гады баёў, — нагадаў В.Звераў, — французскія лётчыкі збілі 273 нямецкіх самалёты і страцілі 46 сваіх таварышаў-землякоў.

Назву "Нармандыя" полк узяў у гонар французскай правінцыі, найбольш пацярпеўшай ад гітлераўцаў, а ганаровы тытул "Нёманскі" атрымаў за баявыя заслугі ў Беларусі.

Замежнікі біліся з нашым агульным ворагам дастойна. Кожны з іх мог паўтарыць словы свайго сябра, Героя Савецкага Саюза Марселя Лефеўра: "Мы пакінулі сваю зганьбаваную радзіму, каб вярнуцца пераможцамі".

Такія шчаслівыя Пацыенкі

Весела, узнёсла адзначылі пятую гадавіну сваіх дачушак-трайнятак Ірына і Барыс Пацыенкі з вёскі Перамонт Лёзненскага раёна.

Разам з маці і бацькам у "трайным" юбілеі ўдзельнічалі не толькі ўся сям'я, дзе з нараджэннем у 1999 годзе Сашы, Машы і Наташы стала восем чалавек, але і, так бы мовіць, мясцовая грамадскасць, якая не нарадуецца на дарослых і малых Пацыенкаў.

Старшыня Дабрамысленскага сельсавета Надзея Папялкоўская з вялікай павагай гаворыць пра вялікую сям'ю. Бацька шасцярых дзяцей Барыс працуе механізатарам, а Ірына, як і раней, выконвае пачэсныя абавязкі маці і хатняй гаспадыні.

Саша, Маша і Наташа выхоўваюцца ў мясцовым дзіцячым садку, а ў астатні час яны пад доглядам старэйшых сястрычак-двайнятак Любы і Жэні і брата-падлетка Валянціна, які неўзабаве скончыць ПТВ і стане, па прыкладзе бацькі, механізатарам.

Ірына Пацыенка — жанчына з моцным пачуццём годнасці. Яна ніколі не скардзіцца на цяжкасці, нічога не просіць у мясцовай улады і нават адмаўляецца ад гуманітарнай дапамогі.

Муж і жонка Пацыенкі з калыскі загартоўвалі сваіх дзетак, і таму, дзякуй бацькам і Богу, ні ў кога з шасцярых, уключаючы трайнятак, не было і няма праблем са здароўем.

Сяргей БУТКЕВІЧ.

Неба аднолькавае — і над Мінскам, і над Туравам

Уражанні ад свята беларускага пісьменства

З Гомеля ў Тураў шлях няблізкі. А паколькі гэты абласны цэнтр і гэты горад раённага падпарадкавання не звязаныя працоўнай міграцыяй (калі б туравец з раніцы ездзіў на гомельскі завод, а ўвечары вяртаўся ў родную хату), дык і надзейнай транспартнай камунікацыі паміж імі няма. Як з камфортам прывезці гасцей свята ў Тураў, а пасля вярнуць у Гомель (а каго і ў Мінск) — гэта праблема ад пачатку стаяла перад арганізатармі даволі востра. Меў такі ж клопат адносна сваёй асобы і я, бо прыехаў, не маючы афіцыйнай акрэдытацыі і, адпаведна, быў пазбаўлены магчымасці перакласці ўласныя праблемы на плечы роднай дзяржавы. У гэтай сітуацыі мне дапамагла журналісцкая салідарнасць. Калегі з дзяржаўных СМІ прадставілі мяне распараджальніку па транспарце, а той знайшоў мне месца у аўтобусе прэсы. А шостай гадзіны раніцы ля будынка гомельскага аблвыканкама нас ужо чакалі некалькі камфартабельных аўтобусаў накшталт тых, якія скарыстоўваюцца на маршрутах "дальнего следования".

Журналістаў размясцілі у аўтобусе жоўтага колеру. Можа, выпадкова, а можа, намякаючы на спецыфіку прафесійнай дзейнасці. Прадстаўнік улады, які курыраваў прэсу і суправаджаў журналістаў да Турава, называў нас то "господами", то "товарищами", гаварыў увогуле па-руску, але раз-пораз скарыстоўваў беларускія словы. І нават у гэтых дробязях адчувалася спецыфіка гістарычнага моманту, — калі ўжо не камунізм, але яшчэ і не свабоднае грамадства; ужо не БССР, але і да сапраўднага суверэнітэту — як пехатою ад Мінска да Турава.

На ўездзе ў Тураў аўтобус спыніўся ля царквы, каб выпусціць здымачную групу Беларускага тэлебачання. Ім трэба было зняць святочную літургію ў гонар Усіх Святых і закладку Сада Малітвы. Наш суправаджаючы прапанаваў цікаўным далучыцца да журналістаў БТ, але папярэдзіў, што адсюль даволі далёка да Замкавай гары, дзе запланаваная асноўная імпрэза. Можа, каго і хвалявала святочная літургія, але перспектыва ісці потым пехатою па спякоце ды яшчэ невядома куды (усе ў Тураве ўпершыню), ды яшчэ на хворую галаву пасля "ўчарашняга", нікога не натхніла. Спыніўся аўтобус пад самай Замкавай гарой. Гэта мяжа мястэчка. На гары — помнік Кірыле Тураўскаму. Далей — нязвыклая для вока месціча "аўтэнтычная" прырода.

Да свята Тураў прыбралі, пафарбавалі, сям-там паклалі асфальт і тратуарную плітку; уздоўж вуліц, дзе, чакалася, будуць шпацыраваць госці, паставілі новыя аднаго малюнку парканы. На галоўнай і, мабыць, адзінай плошчы мястэчка разгарнулі выставу беларускай прэсы. Газеты раздавалі бясплатна. Цвіком "Фестывалю СМІ" была газета "Культура". Нумар, прысвечаны Святу беларускага пісьменства, выйшаў на 24 палосах замест звычайных 16, на мелаванай паперы, цалкам каляровы. 1000 асобнікаў, якія галоўны рэдактар Людміла Крушынская прывезла на свята, тураўцы, госці і, галоўнае, самі прадстаўнікі шматаблічнага корпусу СМІ вокамгненна расцягалі на сувеніры. Між тым як іншым давялося частку свайго "тавару" (каму і немалую частку) везці назад.

На Замкавай гары паставілі "Кніжны павільён", дзе той, каму гэта цікава, мог азнаёміцца з навінкамі беларускіх выдавецтваў. Тут жа абсталявалі сцэну і "глядзельную залу", пабудавалі свайго роду "горад майстроў", дзе можна было пабачыць і набыць сувеніры і побытавыя рэчы, зробленыя згодна з народнай традыцыямі. Мясцовы краязнаўчы музей зрабіў выставу проста пад адкрытым небам — археалагічныя знаходкі, макет Тураўскага гарадзішча, старадрукі... Тэатралізаваная імпрэза глядзелася як ілюстрацыя да тэзы "Мастацтва належыць народу", цалкам адпавядала стэрэатыпам правільнага дзяржаўнага свята. На галоўнай сцэне панаваў беларускі фальклор, на перыферыйнай (ля мясцовага Савета) — расійская папса. А яшчэ па мястэчку боўталіся, не ведаючы куды падзецца ды чым заняцца, удзельнікі мастацкай самадзейнасці, якія ўжо адпрацавалі свае нумары, і сябры рыцарскіх клубаў, якія ў кальчугах і шаломах мужна трывалі не восеньскую спякоту. Тутэйшыя людзі да гэтай экзотыкі ставіліся даволі абыякава. Мне падалося, што, каб зараз сюды прыехалі немцы на танках, на іх бы таксама ніхто не звярнуў бы ўвагі.

У Тураве на свяце было шмат міліцыі. Замежных гасцей, прадстаўнікоў дыпламатычнага корпусу трымалі асобнай купай, не даючы зліцца з народам. Прафесар Беларускай акадэміі мастацтваў Павел Семчанка, які прыязджае на ўсе святы беларускага пісьменства нібыта на працу ходзіць, паспрабаваў павітацца з амбасадарам Індыі, якога ён асабіста ведае. Міліцыя не пусціла, ці то палічыўшы прафесара за тэрарыста, ці то каб проста лішняга клопату не мець. Яшчэ міліцыянты вельмі нерваваліся, калі бачылі наведзены на іх аб'ектыў фотаапарата, і прасілі іх не здымаць.

Мясцовы гандаль гэтым днём, мабыць, выканаў месячны план і чэсна заслужыў прэміяльныя. Вельмі разнастайны выбар страў і напояў. Але п'яных не было. У натоўпе, які на вока складаў ад трох да пяці тысяч чалавек, я заўважыў толькі двух-трох грамадзян не тое каб п'яных, але нападпітку. Так што "камсамольцы" з БРСМ, якія на свяце агітавалі за здаровы лад жыцця, адчувалі сябе дурнямі, якія ломяцца ў адчыненыя дзверы: тураўскі народ і без іхняе парады ведае сваю "норму".

Паколькі ў кожным асяродку чалавек падсвядома шукае "сваіх", я быў вельмі задаволены, сустрэўшы ў Тураве добрага знаёмца, які зараз працуе ў мінскай рэдакцыі адной з маскоўскіх газет, робіць яе "беларускія" старонкі. Ён меў папярэднюю дамоўленасць аб інтэрв'ю з выкладчыкам беларускай мовы мясцовай школы, а мне прапанаваў пры гэтым прысутнічаць. Не стану падрабязна пераказваць тое, што чуў (бо гэта не мой "эксклюзіў"), але адзін момант усё ж згадаю. Выкладчык нашай мовы, добра памятаючы, што ён дзяржаўны служачы, гаварыў аб праблемах канкрэтнай школы і ўвогуле сістэмы адукацыі вельмі абачліва, асцярожна. Але і ён не здолеў стрымаць абурэння, прыгадаўшы, што беларускімі ў школах засталіся толькі шыльды на ўваходзе, што сёння ў навучальных планах беларускай мове адведзена гадзін меней, чым рускай і ангельскай. Што ж датычыць свята, дык гэта, на ягоную думку, рэч добрая. Ад яго школа наўпрост мае карысць. Нарэшце адрамантавалі дах, які працякаў; паставілі новыя вокны — старыя спарахнелі, з іх вывальвалася шкло; давялі да ладу ацяпленне — зімой у класах быў такі холад, што бацькі, дбаючы пра здароўе сваіх дзяцей, не пускалі іх у школу.

Вядома, прыстойная дзяржава павінна мець сродкі і на штодзённы клопат аб духоўным стане нацыі, і на святы, якія нацыю яднаюць. Свята беларускага пісьменства якраз з гэтага шэрагу. Зрэшты, добра, што яго ладзяць у невялікіх гарадах, мястэчках. Дзякуючы гэтаму святу людзі беларускай правінцыі могуць пазбавіцца комплексу другараднасці, забыць пра мяжу, якая аддзяляе урбаністычныя цэнтры ад нярэдка забытай богам і ўладаю вясковай і мястэчковай перыферыі. Людзі беларускай правінцыі ў дні такіх святаў адчуваюць на сябе ўвагу ўсёй краіны, павагу, якае сілкуе іхняе пачуццё ўласнай годнасці. Хай Тураў, Камянец, Мсціслаў, Орша прызвычайваюцца да думкі, што феерверк у начным небе — гэта не прэрагатыва сталіцы. Неба аднолькавае — і над Мінскам, і над Туравам. Незалежна ад гледзішча: што з высокага пагорка, што з акна жоўтага аўтобуса.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ.

Супрацоўнік сапёрнага падраздзялення МУС аглядае пакінуты невядомымі побач з дарогай пакет, унутры якога аказалася жоўтае лісце. Мінск, вул.Я.Коласа, 8 верасня 2004 года.

Фото photo.bymedia.net

Выключылі з Акадэміі міліцыі ці пакінуў па ўласным жаданні?

Паводле слоў актывіста незарэгістраванага "Маладога фронту" Сяржука Савіча, яму паведамілі, што навучанне ў міліцэйскай установе з палітыкай несумяшчальнае.

Сяржук Савіч упершыню "засвяціўся" перад кіраўніцтвам Акадэміі міліцыі, калі быў затрыманы падчас акцыі пратэсту супраць знаходжання пад Ганцавічамі расійскай вайсковай радыёлакацыйнай станцыі. Акрамя актыўнага ўдзелу ў палітычным жыцці "Маладога фронту", Савіч таксама збіраўся вылучацца ў Жодзінскі гарсавет, у які ў кастрычніку пройдуць давыбары. Акрамя таго, Сяржук Савіч удзельнічае ў перадвыбарнай кампаніі прэтэндэнта ў кандыдаты Палаты прадстаўнікоў ад Жодзіна Паўла Красоўскага.

Усё гэта, мабыць, не зусім спадабалася кіраўніцтву Акадэміі міліцыі, у якой Савіч вучыўся на трэцім курсе факультэта права. Паводле слоў маладога палітыка, некалькі дзён таму яго выклікаў начальнік акадэміі і сказаў, што тым, хто займаецца палітыкай, у такой установе не месца. І што з такімі міліцыя, наадварот, павінна змагацца.

На факультэце права Акадэміі міліцыі МУС нам сказалі, што Сяржук Савіч сышоў з навучальнай установы па ўласным жаданні.

Міраслава МІРАНОВІЧ.

ХОЧУ СПРОСИТЬ

И отчего это все уменьшается?

Ну, конечно, не все абсолютно, — цены, например, растут и растут. Статистические сводки вещают об увеличении производственных показателей. А вот рядовой обыватель в повседневной жизни нередко сталкивается как раз с той, "уменьшительной", стороной реального бытия.

Уже не сегодня заметил: уменьшаются в весе буханки хлеба, батоны, булочки, а пакеты с молочными продуктами заполняются не на полную, обозначенную меру, коробки спичек — тоже самое. А ведь, вероятно, не тетки какие-то над ними в заводском цеху химичат — автоматы. Так надо их наладить, если они годами "хулиганят".

Даже лекарства — например, таблетки "БисаКодила", которые я принимаю, "ужались" вдвое по сравнению с прежними, хорошо мне известными. Это что, такая "экономия"?

Примеры можно приводить и дальше, но не это главное. А то, что не нахожу ответа на вопрос: отчего так происходит? Может, оттого, что уменьшается и уменьшается ответственность тех, кто должен обеспечивать настоящий, а не показной порядок на производстве, реально заботиться о людях, а не только возвещать на словах об этой заботе?

Яков ЛИФАНОВ, ветеран труда.

Минск.

Народная Воля 10 ВЕРАСНЯ 2004 г.

ЧТО ПРОИСХОДИТ В МИРЕ

Взрыв в Индонезии

В деловом квартале индонезийской столицы Джакарта, недалеко от посольства Австралии, прогремел мощный взрыв.

Сообщается о погибших и нескольких десятках раненых. Внутри хорошо защищенного посольства никто не пострадал, однако один из погибших, как сообщается, — охранник, находившийся у ворот здания. После взрыва на улице осталась воронка, были повреждены близлежащие дома. По сообщению российского Первого канала, незначительно пострадало и посольство России. На прошлой неделе США и Австралия предупредили штат своих посольств и туристов о возможной угрозе.

Европе угрожает эпидемия СПИДа

Еврокомиссия предупредила, что Европе угрожает эпидемия СПИДа. По последним данным, уровень инфицированности в Западной Европе удвоился за последнее десятилетие, а в некоторых странах Восточной Европы он выше, чем где бы то ни было в мире.

По словам ответственного за отчет Еврокомиссии, СПИД больше нельзя считать преимущественно проблемой Африки. Он призвал Европу к широкомасштабным действиям. Как передает корреспондент Би-Би-Си в Брюсселе, Европа быстро превращается в новую линию фронта в глобальной войне против СПИДа.

Александр Дзасохов сейчас не может бросить республику

Президент Северной Осетии Александр Дзасохов заявил в эфире телеканала НТВ, что в сложившейся в настоящее время в республике обстановке не может уйти в отставку. Требования покинуть пост прозвучали в адрес Александра Дзасохова на прошедшем в центре Владикавказа митинге. Более трех тысяч собравшихся обвинили в происшедшем в Беслане руководство республики и главе ее силовых структур.

Как передает агентство "Интерфакс", президент Северной Осетии Александр Дзасохов вышел к митингующим и заявил, что члены правительства будут отправлены в отставку.

Жертвы урагана «Айван»

Мощный ураган пронесся над юго-восточной частью Карибских островов. Погибли 12 человек, разрушены многие дома, нарушены линии электропередачи.

По меньшей мере девять человек погибли на острове Гренада, столица которого Сент-Джордж приняла на себя основную ударную волну урагана. Скорость ветра достигала 230 километров в час. Премьер-министр Гренады сообщил Би-Би-Си, что от урагана, названного "Айван", пострадало около 90% территории острова.

Россия «готова бить по террористам за рубежом»

Начальник генштаба российской армии Юрий Балуевский заявил: "Мы будем принимать все действия, чтобы ликвидировать базы террористов в любом регионе мира".

Выбор средств поражения "будет определять конкретная ситуация в том или ином регионе", — заявил генерал-полковник Балуевский. Однако он добавил, что речь не идет об использовании ядерного оружия. Он сделал это заявление на встрече с командующим войсками НАТО в Европе Джеймсом Джонсоном.

Генсек ООН призывает Россию помнить о праве

Российские заявления о возможности превентивных ударов по базам террористов в любой части света не вызвали восторга у Генерального секретаря ООН.

Кофи Аннан заявил, что те, кто ведет войну с терроризмом, должны соблюдать нормы права. "Да, мы должны искать пути и методы эффективной борьбы с терроризмом, однако мы также должны гарантировать, что эти методы не будут подрывать правовые нормы и основные права человека", — заявил Аннан, комментируя во время визита в Мексику заявление начальника генштаба российской армии Юрия Балуевского.

План по постройке «Ноева ковчега» на Луне

Глава научного подразделения Европейского космического агентства доктор Бернард Фоинг, отвечающий за программу освоения Луны, заявил Би-Би-Си, что необходимо построить своего рода "Ноев ковчег" на нашем спутнике на случай, если Земля окажется под угрозой столкновения с астероидом или на случай ядерной войны.

По его словам, этот ковчег должен содержать образцы ДНК каждого живущего на Земле биологического вида. Несмотря на всю фантастичность этого заявления, доктор Фоинг настроен совершенно серьезно.

"Если произойдет катастрофическое столкновение Земли с другим небесным телом или ядерная война, надо будет сохранить образцы земной биосферы, включая человека, с тем, чтобы затем восстановить земную флору и фауну — что-то вроде "Ноева ковчега" на Луне", — заявил ученый.

Музыканты посвятили свой концерт жертвам трагедии в Беслане

В московском дворце молодежи состоялся совместный концерт американского струнного квартета "Кронос" и дуэта из Финляндии "Кластер". Выступая в российской столице в день траура, музыканты посвятили свой концерт жертвам трагедии в Беслане.

В Москве с нетерпением ждали знаменитый "Кронос квартет", чей концерт должен был стать первым крупным событием в новом музыкальном сезоне. Это ожидание хорошо проиллюстрировала длинная очередь в концертный зал МДМ, из-за чего концерт начался на час позже.

День красоты в тюрьме

В женской тюрьме в провинции Онтарио устроили бесплатный "день красоты" для заключенных дам. Полиция и общественность возмущаются, потеряв веру в исправительную систему, потому что, как утверждают полицейские, "иные заключенные живут лучше многих канадцев".

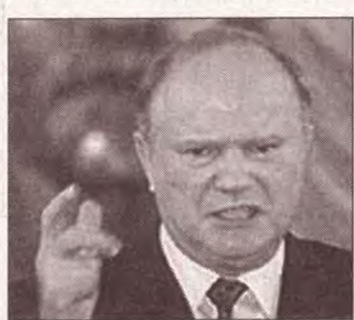
В тюрьму приехали косметологи, парикмахеры, массажисты. Весь день они делали заключенным прически, педикюры-маникюры и массажи. Кроме них им предложили массаж и ароматерапию, а также малоактуальные в условиях тюрьмы советы насчет подбора цветовой гаммы одежды — что именно подходит к цвету глаз, волос и кожи. Все это — под мелодичное звучание арфы, в исполнении нанятой арфистки, и чаепитие из красивой посуды.

Находится это исправительное учреждение примерно в 100 километрах от Торонто и со стороны выглядит как обычный жилой поселок, застроенный коттеджами. В каждом доме живут по 10 осужденных женщин, они на свой вкус и выбор заказывают продукты и готовят для себя сами. Открылась тюрьма в 1997 году как часть программы для заключенных матерей с детьми. Сейчас там никаких детей нет, одни женщины. Раз в год местные священники и активисты с разрешения тюремного начальства устраивают для них праздник — бесплатные косметические услуги для всех желающих.

Трагедия разделила Россию

Партии требуют отставок

После трагедии в Беслане ведущие российские партии, кроме «Единой России» и ЛДПР, критикуют власти и требуют отставки министров, а некоторые — и всего руководства страны.

Последние события показали, что государство не справляется с задачей по защите жизни и безопасности граждан, говорится в заявлении политсовета Союза правых сил, принятом вечером в понедельник. "Мы считаем, что президент России должен принять решение об отставке высших руководителей силовых структур, несущих личную ответственность за безопасность граждан России", — заявляет СПС.

Партия называет терроризм в России прямым результатом чеченской войны. СПС считает, что террористов не было бы, "если бы война каждый день не поставляла в их распоряжение мужчин и женщин, готовых на любое, самое варварское преступление".

Партия призывает к общенациональной дискуссии с целью найти выход из этого конфликта, а также к реформе армии и силовых структур. СПС считает, что главными союзниками России в борьбе с террором являются США и современные европейские демократии, и в этой связи призывает российские власти противостоять антизападной пропаганде и шовинизму.

В заявлении президиума ЦК Коммунистической партии говорится, что "власть, породившая проблемы, не в состоянии с ними справиться и заботится только о своем сохранении". "Все свои усилия режим Путина направил на борьбу с оппозицией, подавление независимых СМИ, обеспечение "нужного результата" выборов, построение "жесткой вертикали власти", которая в этой ситуации оказалась беспомощной, — считает КПРФ. — Правоохранительные органы превращены в инструмент исполнения политических заказов власти".

Партия считает неубедительными заявления президента Путина о том, что Россия ведет войну с международным терроризмом. Корни трагедии следует искать не столько в "международном" терроризме, который является удобным прикрытием истинных причин случившегося, — сколько внутри нашей страны", — считают коммунисты. КПРФ не ограничивается требованием об отставке силовиков. "Мы уверены, что после свершившейся серии страшных трагедий общество наконец увидит истинное лицо нынешней власти и будет настаивать на смене руководства страны", — заявляет партия.

Руководитель партии "Родина" Дмитрий Рогозин потребовал отставки правительства России. До трагедии в Беслане "Родина" выступала за отставку министров силового блока, однако теперь гнев официально оппозиционной, но, по мнению аналитиков, связанной с президентской администрацией партии, перекинулся и на силовиков.

"Руководство политической партии "Родина" обращается к Президенту РФ Путину с требованием распустить правительство, в том числе силовые ведомства, в связи с допущенной ими халатностью, повлекшей многочисленные человеческие жертвы среди мирного населения от рук террористов", — говорится в заявлении Рогозина, опубликованном на сайте партии. "Родина" также оставляет за собой право провести независимое расследование трагедии в Беслане.

Лидер партии "Яблоко" Григорий Явлинский заявил, что "авторитарный режим в отсутствие реального разделения властей просто не в состоянии справляться с такими опасными вызовами, как терроризм — он пропитан коррупцией и ложью". Явлинский присоединяется к требованиям об отставке силовиков. "Мы настаиваем на немедленной отставке руководства силовых ведомств, создании парламентской комиссии по расследованию событий в Беслане, на прямом публичном диалоге с президентом по проблемам безопасности, политики в Чечне и на Кавказе в целом", — заявил лидер "Яблока".

Председатель оргкомитета партии "Свободная Россия" Ирина Хакамада призывает различать террористов и сепаратистов в Чечне. "С сепаратистами можно разговаривать. Они говорят неприятные вещи, но они хотя бы не стреляют и не взрывают, — считает Хакамада. — Если кто-то говорит правду, которая не нравится ФСБ, то это не значит, что он террорист или пособник терроризма". Она также обрушивается с резкой критикой на силовые структуры.

"Пущенные на "кормление" в бизнес и рассевшиеся на нефтяные и денежные потоки представители силовиков занимаются не своим делом. 70% мест в федеральных органах власти занимают силовики, в том числе представители КГБ-ФСБ. Что они там делают, если страна содрогается от терроризма?", — спрашивает Хакамада. Однако она не говорит о том, кто конкретно должен уйти в отставку в этой ситуации. "Президент Путин должен взять на себя личную ответственность за то, что произошло. А кто уйдет в отставку — это дело совести нашей власти", — считает Хакамада.

Из крупных российских партий к хору критики пока не присоединились только ЛДПР Владимира Жириновского и пропрезидентская партия "Единая Россия", контролирующая большинство в Государственной Думе. "Единая Россия" призвала граждан к сплоченности перед лицом террористической войны, которая, по мнению партии, была объявлена России. "Россия снова на войне. Возможно, на одной из самых страшных. И мы победим", — заявил руководитель ЦИК партии Юрий Волков. В специальном обращении по поводу трагедии генеральный совет "Единой России" обещает "сделать все, чтобы принимаемые президентом и правительством меры по борьбе с терроризмом принесли успех".

Би-Би-Си.

Путин против переговоров

Российский президент Владимир Путин подверг критике тех, кто призывает Россию вступить в переговоры с чеченскими сепаратистами после трагедии в Беслане.

Кроме того, Путин отверг предложения о проведении открытого расследования событий, приведших к штурму школы силами спецназа в пятницу. Он подчеркнул, что будет проведено внутреннее расследование происшедшего в Беслане, но оно не будет публичным. "Я хочу установить хронологию событий и выяснить, кто несет за это ответственность и должен быть наказан", — сказал Путин.

Он подчеркнул, что не будет противиться, если расследование захвата школы в Беслане захочет провести Дума, но предупредил, что такое расследование может превратиться в "политическое шоу". "Если так произойдет, это окажется не слишком продуктивным", — отметил Путин.

Что же касается людей, призывающих вести переговоры с террористами, то они, по мнению Путина, лишены совести. В интервью британским газетам "Индепендент" и "Гардиан" российский президент сказал, что диалог с сепаратистами равнозначен переговорам Запада с Усамой бен Ладеном. "Ни у кого нет морального права говорить нам, чтобы мы вступали в диалог с детоубийцами", — сказал Путин британским газетам.

Почему вы не встретитесь с Усамой бен Ладеном, не пригласите его в Брюссель или в Белый дом, не начнете с ним переговоры, не спросите его, что ему нужно, и не дадите это ему, чтобы он оставил вас в покое?", — добавил российский президент. "Вы находите возможным устанавливать некоторые ограничения в ваших отношениях с этими ублюдками, так почему же мы должны вести диалог с людьми, которые являются детоубийцами?", — спросил Путин.

Словакия — лидер по улучшению условий для бизнеса

Такой вывод специалистов Всемирного банка

Согласно докладу Всемирного банка, в развивающихся странах вдвое сложнее вести бизнес — создать компанию, заниматься предпринимательской деятельностью и т.п. — чем в развитых странах. Такое положение сдерживает экономический рост. К такому выводу Всемирный банк пришел, проанализировав ситуацию в 145 странах в части административных препон для бизнеса.

В развитых странах все происходит намного проще. Для учреждения компании в среднем нужно пройти всего шесть процедур, на это требуется 27 дней, и потратить примерно 8% ВВП на душу населения. В развивающихся странах нужно пройти вдвое больше процедур, потратить вдвое больше времени и 122% ВВП на душу населения.

"Бедные страны, остро нуждающиеся в новых предприятиях и рабочих местах, рискуют еще больше отстать от развитых стран, которые реформируют свое законодательство, делая инвестиционный климат еще более привлекательным для инвестирования", — отмечает Майкл Клейн, вице-президент по развитию частного сектора Всемирного банка.

Выгоды от реформ значительны. Вхождение того или иного государства в число 40 ведущих стран, законодательство которых содержит наименьшее количество барьеров для ведения предпринимательской деятельности, ведет к увеличению годового экономического роста страны на 2,2%.

Хорошим примером являются Турция и Франция — страны, где после уменьшения правительствами в прошлом году времени и затрат, требуемых для создания новой компании, показатели регистрации новых компаний выросли на 18%. Реформы законодательства в части обеспечения требований кредиторов в Словакии привели к увеличению числа банковских кредитов частным компаниям на 10%.

Авторы доклада приходят к выводу, что слабые гарантии прав собственников и чрезмерное регулирование предпринимательской деятельности лишают бедных возможности начать собственное дело.

Доклад демонстрирует, что страны с более простым регулированием предоставляют лучшую социальную защиту и создают более благоприятный экономический климат для привлечения предпринимателей, инвесторов и населения в целом.

Наиболее успешно процесс реформирования регулирования бизнеса в прошлом году шел в Словакии, Колумбии, Бельгии, Финляндии, Индии, Литве, Норвегии, Польше, Португалии и Испании. Однако в целом развитые страны показали себя в этом процессе успешнее. Стоимость регистрации компании разнится — от бесплатной в Дании и до 11 тыс. долларов в Саудовской Аравии. Ликвидировать компанию в Ирландии можно менее чем за полгода, а в Индии, несмотря на некоторые изменения, это занимает более 11 лет.

Десятка лидеров по снятию административных барьеров:

Словакия,
Колумбия,
Бельгия,
Финляндия,
Индия,
Литва,
Норвегия,
Польша,
Португалия,
Испания.

Источник: Всемирный банк.

Алесь ДРАБЧУК.

ДУХОЎНЫ СКАРБ

Энцыклапедыя «Народнай волі», выпуск №82

Мікалай Лявонцьеў

Сябар эфіопскага імператара

Нарадзіўся Мікалай Лявонцьеў 30 мая 1862 года ў Навагрудку. Пасля заканчэння Мікалаеўскага ваеннага вучылішча ў Пецярбургу свой лёс звязаў з лейб-гвардыі Гродзенскім гусарскім палком, у якім даслужыўся да штаб-ротмістра. Але, маючы за плячыма трыццаць гадоў, зразумеў, што гэта зусім не тое, чаго прагне ягоная няўрымслівая натура. Калі саслужыўцы марылі аб кар'еры, атрыманні чарговага звання, дык ён быў да ўсяго гэтага абыякавы. Не мог і рабалепстваваць перад вышэйшым начальствам. Нават ужо таму, што, валодаючы вялікім пачуццём гонару, разумеў, наколькі ва ўсім пераўзыходзіць яго. А падставы для гэтага былі, бо далёка не кожны з саслужыўцаў мог пахваліцца такой высокай эрудыраванасцю, а да ўсяго Мікалай Сцяпанавіч валодаў чатырма замежнымі мовамі.

Яму хацелася адшукаць людзей, блізкіх сабе па духу. І неўзабаве такіх саслужыўцаў знайшоў. Адным з іх аказаўся штабс-капітан Канстанцін Звягін, другім — урач-хірург палка Давід Глінскі. Як высветлілася, ім, як і Лявонцьеву, надакучыла армейская служба. У 1892 годзе пайшлі ў адстаўку, паколькі сродкі мелі, на працягу года ажыццявілі коннае падарожжа ў Індыю.

Па вяртанні на радзіму Лявонцьевым зацікавіўся ваенны міністр, дарэчы, ураджэнец Мінска, Пётр Ванноўскі і прапанаваў яму пабываць у Абісініі, як тады называлі Эфіопію, каб наладзіць сувязі з гэтай краінай. Мікалай Сцяпанавіч адказаў згодай, нягледзячы на тое, што дзяржава на гэтую экспедыцыю не выдзяляла ні капейкі. Тэрмінова заняўся продажам сваіх маёнткаў, якія перайшлі яму ў спадчыну, адначасова пачаў шукаць тых, хто згадзіўся б разам з ім адправіцца ў Абісінію. Шмат дапамог Лявонцьеву ў арганізацыі гэтай экспедыцыі вядомы рускі падарожнік, выпускнік Ваенна-медыцынскай акадэміі ў Пецярбургу Аляксандр Елісееў.

У склад экспедыцыі ўвайшлі сам Елісееў (праўда, з паўдарогі вярнуўся назад), нядаўні унтэр-афіцэр лейб-гвардыі Сямёнаўскага палка Фёдар Пятроў, які сам назначыў сябе начальнікам разведкі і контрразведкі, былы штабс-капітан Канстанцін Звягін — стаў начальнікам штаба, а таксама некаторыя іншыя, у тым ліку і доктар Цвятаеў, які "ператварыўся" ў айца Яфрэма. Адправіліся ў дарогу ў 1894 годзе і праз чатыры месяцы былі ў горадзе Джыбуці — першым порце Афрыкі, дзе Лявонцьеў пазнаёміўся з Леонам Шэфнерам, якога ўсе тут называлі кеп Шэфне. Як высветлілася, ён сын французскага лейтэнанта, які ў 1855 годзе пад Севастопалем трапіў у палон, выхоўваўся ў Расіі і з павагай ставіцца да яе. Шэфнер дапамог закупіць у дастатковай колькасці прадуктаў, а таксама коней, авечак, вярблюдаў, наняць праваднікa і пагоншчыкаў жывёлы.

Наперадзе была поўная рызыкі дарога. Непрыемнасці пачаліся ўжо на трэці дзень, калі нехта ноччу адчыніў агароджу, дзе стаялі авечкі, і выпусціў іх. Давялося пасля гэтага харчавацца канінай. А потым напаткалі старога эфіопа, у якога, як даведаліся, была шыфравальная запіска, што заклікала правіцеляў плямёнаў не павінавацца рускім, якія, нібыта, нясуць ім смерць. Каб пераканаць тубыльцаў у добразычлівасці, пры сустрэчы з імі накіроўвалі наперад айца Яфрэма ў расе. Гэта мела належны эфект, бо і эфіопы былі праваслаўнай веры. Паспрыяла паразуменню і тое, што Лявонцьеў загадаў аказваць хворым неабходную медыцынскую дапамогу, а калі сустракалі галодных, дык, хоць і ў саміх з харчамі было нялёгка, дзяліліся апошнім.

Добрыя ж весткі распаўсюджваюцца хутка. Часам не паспявалі падарожнікі дабрацца да чарговай стаянкі эфіопцаў, а тыя ўжо ведалі аб іхнім прыбліжэнні, бо загадзя пасланыя ганцы ад іншага племені дабіраліся адным ім вядомымі сцежкамі і папярэджвалі, што едуць сапраўдныя сябры. Таму і сустракалі з радасцю. Апроч таго, прыбылі і пасыльныя ад імператара Менеліка II, якога тут называлі негус, і запэўнілі, што ён з нецярпеннем чакае з'яўлення экспедыцыі і рыхтуе самы ўрачысты прыём.

Прыём і сапраўды атрымаўся надзіва ўрачыстым. З багата накрытым святочным сталом. З паляваннем на сланоў, арганізаваным з нагоды прыбыцця шаноўных гасцей. Але Лявонцьева ўразіла нават не гэта, а тое, з якім даверам Менелік II паставіўся да яго. Самнасам яны прагаварылі да самай раніцы, закранаючы самыя розныя аспекты двухбаковых узаемаадносін. Менелік II застаўся настолькі задаволены гэтай размовай, што з радасцю прамовіў: "Цяпер вы мой лепшы сябра". Пасля гэтага яго ў час абедаў, розных сустрэч пачалі нязменна садзіць поруч з негусам на вялізнае крэсла з суцэльнага кавалка чорнага дрэва — падобнага гонару ўдастойваліся толькі самыя прыбліжаныя да Менеліка II людзі. Калі ж з'яўлялася неабходнасць прыняцця нейкага важнага рашэння, негус згоду на яго даваў толькі пасля таго, калі яго папярэдне абмеркаваў са сваім "лепшым сябрам" і ўпэўніўся, што Лявонцьеў думае гэтаксама, як і ён. Загадзя з ім Менелік узгадніў і склад афіцыйнай дэлегацыі, якая павінна была накіравацца ў Пецярбург, якой наканавана было стаць першым эфіопскім пасольствам у Расіі. У дэлегацыю ўвайшлі генерал кавалерыі Гемеш'е, прынц Дамто, епіскап Габрэ Экзіабіера, а таксама асабісты сакратар Менеліка II Атта-Іосіфа і два ардынарцы з ягонай світы, а ўжо ў Джыбуці да іх далучыўся кеп Шэфне, які не толькі выказаў жаданне ехаць у Расію, а і дапамог зафрактаваць галандскае судна "Дэльвіг", капітан якога згадзіўся даставіць усіх у Пецярбург.

Эфіопская дыпламатычная місія прыбыла ў сталіцу Расіі 17 ліпеня 1895 года, дзе атрымала надзіва цёплы прыём. Калі ж зайшла гаворка аб пастаўцы ў Абісінію зброі, ахвотна згадзіліся дапамагчы Ванноўскі, а таксама герой руска-турэцкай вайны 1877—1878 гадоў Іосіф Гурка, ураджэнец вёскі Бурнеўка цяперашняга Круглянскага раёна. У выніку Эфіопія атрымала 30.000 ружжаў, 5000 шабляў, 5 млн. патронаў.

Верагодней за ўсё, што і з'яўленне значнай колькасці зброі з Расіі паўплывала на перанос Італіяй пачатку актыўных баявых дзеянняў на снежань 1895 года. На гэты час Лявонцьеў зноў быў у Абісініі. Менелік II, удзячны за такую значную дапамогу, узнагародзіў яго ордэнам Зоркі І-й ступені і прызначыў сваім ваенным кансультантам. Гэта было зроблена своечасова, бо эфіопская армія мусіла сутыкнуцца з добра ўзброеным праціўнікам, які да ўсяго меў вялікі вопыт у ваеннай справе. Як і своечасовым стаў прыезд у Абісінію многіх адстаўных рускіх ваенных спецыялістаў, а таксама фельчараў і медыцынскіх сясцёр.

Знайшлася справа і тым, хто ўваходзіў у экспедыцыю Мікалая Сцяпанавіча. Пятроў і Звягін сталі вопытнымі кансультантамі ў штабе арміі. Сямён Бузас узначаліў медыцынскую часць, якой дагэтуль у абісінскім войску не было. Айцец Яфрэм пачаў вучыць манахаў-адзінаверцаў таму, як карыстацца рускай зброяй, бо тыя выказалі жаданне змагацца за незалежнасць сваёй радзімы. Імператрыца ж Таіта ўзяла шэфства над артылерыяй і, канешне ж, ёй давялося б вельмі цяжка, калі б яе дарадчыкам не стаў Міхаіл Каркуноў, колішні артылерыст-наводчык, шавец і кравец у экспедыцыі.

А тым часам да возера Айк падцягваліся і падцягваліся эфіопскія баявыя часці, хоць такімі іх, канешне, можна было назваць умоўна. Пехам рухаліся тысячы прадстаўнікоў розных плямёнаў. І толькі сам Менелік II і найбольш знаныя людзі змаглі дазволіць сабе сесці на аслоў і мулаў. Аднак яны, як і іншыя, берaглі коней, каб выкарыстаць іх з найбольшай аддачай ў баі. Старыя ж, жанчыны, дзеці гналі перад сабой статкі авечак і вярблюдаў, на якіх быў ускладзены няхітры спажытак. З гэтай разнашэрснай масы вылучаліся тыя, хто падыходзіў да Менеліка II з вяроўкамі на шыі, да якіх былі прывязаны невялікія камяні — так выказвалі негусу пакорлівасць правіцелі варожых яму плямёнаў, якія цяпер вырашылі сумесна змагацца супраць агульнага ворага.

Першы ж бой, што адбыўся ў пачатку 1896 года, пераканаў італьянцаў, наколькі сур'ёзны праціўнік знаходзіцца перад імі. Ля населенага пункта Амба-Алагала авангард каланіяльнага корпуса быў знішчаны цалкам, а гэта 2500 чалавек. Наперадзе ж была самая жорсткая бітва, што стала паваротным момантам у вайне Італіі і Абісініі. Тое, што адбывалася ля населенага пункта Адуа, нагадвала сітуацыю, якая некалі склалася на Барадзінскім полі. З абодвух бакоў размясціліся некалькі дзесяткаў тысяч воінаў. У колькасным складзе перавага была на баку эфіопцаў. Італьянскаму корпусу з 17.400 чалавек супрацьстаяла 80.000 пяхота і 8000 чалавек галаскай конніцы. Але абаронцы сваёй Айчыны значна прайгравалі ва ўзбраенні. Як колькасна, так і якасна. Італьянцы мелі 62 крупаўскія гарматы, а ў руках іхніх салдат знаходзіліся выдатныя на той час магазінныя вінтоўкі. Чаго нельга было сказаць пра эфіопцаў, якія карысталіся састарэлымі ружжамі, частка якіх з'яўлялася кнотавымі ці зараджалася са ствала. Дый і тых хапіла толькі для меншай паловы пяхоты. Куды слабейшымі былі эфіопцы і ў артылерыі — 42 малакаліберныя гарматы без дастатковай колькасці зарадаў. Неставала ў іх і патронаў. Іх выдзялялася толькі 15 на адно ружжо, у італьянцаў — 112 на кожную вінтоўку. Нельга таксама забываць аб тым, што іхні корпус складаўся з наёмнікаў, загартаваных не ў адным баі.

Аднак эфіопцы мелі адну вельмі важную перавагу. Яны ўсе да аднаго былі прасякнуты нянавісцю да захопнікаў, гэта тое, што называецца духам народным, а дух народны, як вядома, яшчэ ніколі і нікому не ўдавалася знішчыць. Падзеі, што адбыліся 1 сакавіка 1896 года пад Адуа, лішні раз пацвердзілі гэта. Эфіопцы вырашылі адразу выкарыстаць з карысцю для сябе колькасную перавагу ў жывой сіле і каля дзесяці гадзін раніцы пад шквальным агнём праціўніка пайшлі ў рукапашны бой. У гэты момант яны нагадвалі сабой раззлаваных львоў, якія падрыхтаваліся да свайго апошняга прыжка, каб паваліць на зямлю ахвяру альбо загінуць самім. Іншага выйсця ў іх не заставалася.

Італьянцы, убачыўшы магутную, агромністую лавіну, якая з дзікімі крыкамі і пагрозамі, што дапаўняліся рэдкімі выстраламі з ружжаў і гармат, рухалася ў іхні бок, гатовая змесці ўсё на сваім шляху, адкрылі шквальны агонь. Ды ён не толькі не спыніў наступаючых, а яшчэ больш азлобіў іх, надаўшы рашучасці і ўпэўненасці, а, абганяючы пяхоту, наперад віхрам вырвалася галаская конніца. Здавалася, што гэтая лавіна — некіруемая, і кожны дзейнічае так, як яму захочацца. Ды гэта было памылковае ўяўленне. Асобныя падраздзяленні эфіопскай пяхоты і конніцы мелі перад сабой выразна акрэсленую задачу. Іншая рэч, што іх было шмат і гэтая масавасць людзей і коней знешне стварала нейкую хаатычнасць, анархічнасць у дзеяннях.

Італьянцы хутка пераканаліся, што, калі ім і ўдасца перамагчы, дык толькі неймавернай цаной, са страшнымі ахвярамі. Зразумелі ўжо тады, калі рукапашны бой разгарнуўся са сваёй знішчальнай сілай. І з кожнай гадзінай яго гэтай упэўненасці ў іх менела і менела. Мінула адна гадзіна бою. Следам за ёй адышла другая. Непрыкметна праляцела трэцяя, потым чацвёртая...

Для італьянцаў ужо не заставалася ніякага сумнення, што яны прайграюць.

Прайшло не так шмат часу, як італьянская артылерыя "загаварыла" супраць іх жа саміх. Праціўнік ужо амаль не аказваў супраціўлення, бо мала хто застаўся ў жывых. Калі пасля заняліся падлікамі, дык высветлілася, што італьянцы страцілі забітымі 6000 чалавек, у тым ліку 250 афіцэраў. 3000 чалавек трапілі ў палон. Вялізныя страты панеслі эфіопы. Колькасць забітых дасягнула 11.000, параненых — 10.000. Але гэта была перамога.

Менелік II належным чынам ацаніў заслугі Лявонцьева. Мікалаю Сцяпанавічу было прысвоена адно з самых вышэйшых вайсковых званняў — дэджазмегі. А яшчэ спецыяльна для яго ўвялі званне графа Абісінскай імперыі. Рускі ўрад у сваю чаргу ўзнагародзіў Менеліка II ордэнам св. Георгія.

Выканаўшы гэтую сваю ваенную місію, Лявонцьеў, вярнуўшыся ў Пецярбург, набыў вялікую вядомасць. І не толькі ў Расіі, а і за яе межамі, а ў 1897 годзе трэці раз паехаў у Эфіопію і да 1899-га з'яўляўся генерал-губернатарам Экватарыяльнай вобласці Эфіопіі.

Яшчэ адна важная старонка ў ягонай біяграфіі — удзел у руска-японскай вайне 1904—1905 гадоў, але яна па сваёй значнасці ні ў якім разе не можа параўнацца з абісінскай. Менавіта Лявонцьеў, а ніхто іншы, праклаў дарогу наступнікам, якія з гэткай жа апантанасцю і бескарыслівасцю, як і ён, даследавалі краіну, у якой бачылі свайго шчырага і надзейнага сябра. Сярод іх быў і яшчэ адзін наш зямляк, адважны гусар Аляксандр Булатовіч.

Прага падарожжаў ніколі не пакідала Мікалая Сцяпанавіча. Таму і сталася так, што памёр ён 17 ліпеня 1910 года не на радзіме, а на чужыне, у Парыжы, дзе і быў пахаваны на могілках Манмарансі. На помніку з'явіўся надпіс: "Лявонцьеў Мікалай Сцяпанавіч, падарожнік, генерал-губернатар Экватарыяльнай Афрыкі".

Міхась ЯНОВІЧ.

Не часта сустракаецца такі талент...

*10 верасня слыннаму беларускаму кампазітару **Яўгену ГЛЕБАВУ** споўнілася б 75 гадоў*

Адны яго званні і рэгаліі чаго варты: народны артыст СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі, прафесар, акадэмік Міжнароднай Славянскай акадэміі навук, адукацыі, мастацтваў і культуры і г.д. Але лепш згадаем, што сказаў пра славутага маэстра не менш славуты Васіль Быкаў: *"Кампазітар самага высокага класа, ад народзін надзелены талентам, які не часта сустракаецца нават на нашай, ніколі не беднай на таленты зямлі. Ні на каго не падобны, ніколі не паўтарыўшы, ён упісаў сваю, надта глебаўскую старонку ў гісторыю беларускага ды і ўсяго сусветнага музычнага мастацтва".* І гэта сапраўды так.

Сяброўства двух вялікіх творцаў пачалося з працы Я.Глебава над музыкай да кінафільма "Трэцяя ракета", а затым і да балета "Альпійская балада" па аднайменных аповесцях В.Быкава і доўжылася ўсё іх жыццё. Магчыма таму, што абодва — кожны сваімі сродкамі — увасаблялі глабальныя ідэі, якія хвалююць чалавека і чалавецтва...

Абодва жылі ў часы, калі ў мастацтве добра пачувалася хіба што "шэрасць". Яна займала кіруючыя пасады і кіравала талентамі, маючы адзіны своеасаблівы "талент" — гуртавацца супраць... сапраўдных талентаў. Што толькі ні рабіла гэтая "шэрасць" у адказ на яркія творчыя здзяйсненні кампазітара Глебава: стварала атмасферу непрыняцця, распаўсюджвала розныя плёткі, спрабавала засудзіць, выключала з Саюза кампазітараў СССР... З нагоды гэтага выключэння аўтар знакамітай песні "Подмосковные вечера" Васілій Салаўёў-Сядой з непрыхаванай іроніяй заўважыў беларусам: "Ну, вот вы теперь имеете *исключительного* композитора".

Ён сапраўды быў выключны, бо ўмеў, што б там ні здарылася, працаваць нястомна, плённа і натхнёна. З-пад пяра кампазітара, які быў прыняты ў творчы саюз яшчэ студэнтам (!), выходзіў адзін шэдэўр за другім. Так інтэнсіўна ў Беларусі ні да яго, ні пасля не працаваў ніхто! Прычым ва ўсіх музычных жанрах, і гэта таксама феномен. Пералічваць напісанае ім трэба доўга. Таму ўзгадаем толькі, што Яўгенам Глебавым створаны оперы, аперэты, балеты, араторыі, кантаты, сімфоніі, канцэрты, інструментальная і вакальна-харэграфічная, харавая музыка, творы для сімфанічнага, духавога, народнага, эстраднага аркестраў, для асобных інструментаў з аркестрам і г.д. А яшчэ — музыка да 34 (!) драматычных спектакляў, 5 радыёспектакляў, 42 (!) тэле- і кінафільмаў (сярод апошніх такія, як "Дзікае паляванне караля Стаха", "Любимая", "Саша-Сашенька", "Я родом из детства" і іншыя), мультфільмаў. А хто не памятае яго песні, як "Санет памяці" на вершы Н.Гілевіча, "Парус" (верш Б.Акуджавы), "Дом мой — сталіца" (верш У.Арлова), "Я ўдзячны лёсу" (верш Г.Бураўкіна), "Хаджу сунічнымі барамі" (верш У.Карызны), "Лірычны ўспамін" (верш П.Макаля), "Жыве Беларусь" (верш С.Давыдовіча) і іншыя? Хто не ведае першых і лепшых выканаўцаў яго песень, сярод якіх — непаўторная Тамара Раеўская?

Уражвае геаграфія гучання глебаўскай музыкі. У адной толькі беларускай сталіцы ў розныя гады былі пастаўлены яго опера "Мастер і Маргарита", аперэта "Притча о наследниках", "Миллионерша", балеты "Мара", "Альпійская балада", "Выбранніца", "Курган", "Ціль Уленшпігель". Апошні быў пастаўлены таксама ў Хельсінкі. Гэтыя творы гучалі ў Маскве, Ленінградзе, Чалябінску, Кемераве, Навасібірску, Львове, Ташкенце.

Але не пашанцавала геніяльнай, на мой погляд, музыцы да балета "Маленькі прынц", хаця ён быў пастаўлены ў Хельсінкі, Маскве, Ніжнім Ноўгарадзе, Самары. Ды ў Беларусі так і не пабачыў сцэны. Васіль Быкаў у кнізе "Доўгая дарога дадому" згадвае: *"Падчас майго побыту ў Фінляндыі я спатыкаў некаторых фінаў, што памяталі ягоны спектакль і праз яго дазналіся тады пра незнаёмую для іх краіну Беларусь".* Тое, што не змагла зрабіць беларуская дыпламатыя, зрабіла музыка Я.Глебава.

Неверагодная творчая працаздольнасць кампазітара сумяшчалася з працай у тэатрах і педагагічнай дзейнасцю ў Беларускай акадэміі музыкі. Вучні Я.Глебава — вядомыя ўжо кампазітары В.Помазаў, У.Дамарацкі, У.Прохараў, Л.Захлеўны, В.Раінчык, І.Цвяткова, Я.Паплаўская, У.Кандрусевіч, А.Залётнеў, А.Клеванец, Д.Даўгалёў, С.Бельцюкоў, Г.Ермачэнкаў, Э.Наско і іншыя.

Я.Глебаву заўсёды спадарожнічалі творчая смеласць і перакананасць у правільнасці таго, што ён рабіў. Пра так званую беларускую "сціпласць" Яўген Аляксандравіч выказаўся так: *"Можа, досыць нам празмернай сціпласці, якая адкрывае дарогу толькі ў невядомасць? Славутая беларуская сціпласць у гэтым выпадку не на карысць нацыі".* І далей: *"А маўклівых у нас любяць. Гэтыя людзі вельмі зручныя менавіта сваёй здольнасцю прамаўчаць у крытычны момант".* Ён пераконваў: *"Мастак творчасцю і толькі творчасцю ва ўсе часы вызначае сваю ролю ў грамадстве. Але, як мне думаецца, бываюць перыяды, калі мастак абавязаны не толькі ствараць, а і проста, адкрыта выказаць свае адносіны да навакольнага жыцця. Цяпер — такі час".* Гэты заклік, на жаль, пачула далёка не ўся наша творчая інтэлігенцыя.

Яшчэ ў савецкія часы кампазітар гнеўна выступаў супраць "эксперыментаў" у Тэатры оперы і балета, які доўжыцца ўжо 17 (!) год і ў выніку якога былі зняты з рэпертуару спектаклі ўсіх (!) беларускіх кампазітараў. Адзіны, адноўлены сёлета балет Я.Глебава "Легенда аб Цілі" надвор'я ў агульнанацыянальным маштабе не робіць.

Творца высокага палёту выступаў супраць засілля бездухоўнасці, нізкапробнасці на ніве культуры. *"Папулярнасць і значнасць — не адно і тое ж",* — казаў ён. Настаўнік засяроджваў увагу студэнтаў Беларускай акадэміі музыкі на праблеме нацыянальнай мовы ў музыцы: *"У кампазітара павінен быць адрас".* І сам яшчэ з сярэдзіны 80-х актыўна ўключыўся ў распрацоўку планаў нацыянальна-культурнай палітыкі і рэформы музычнай адукацыі ў Беларусі. У 1987 годзе Яўген Аляксандравіч Глебаў, рускі па нацыянальнасці, **адзіны** сярод беларускіх кампазітараў, падпісаў ліст да вышэйшага, тады яшчэ савецкага кіраўніцтва ў абарону беларускай мовы. Разам з іншымі падпісантамі ён быў выкліканы ў ЦК КПБ і на з'едлівае пытанне партыйнага бонзы "Дзеячы культуры, чый вы хлеб ясцё?!" спакойна адказаў: "Я — канадскі, а вы — чый?"

Гэты нязручны для ўладаў чалавек, няздатны "ўпісацца ў рамкі", быў Асобай з вялікай літары. Вось як ён сам вымяраў яе ролю: *"Думаю, сутнасць асобы заключаецца ў тым, што яна як ніхто прагназуе далей за іншых і хутчэй за іншых. Нярэдка тое, што прапануе яна зараз, недаспадобы — не, не грамадству, а таму, хто хораша і ўтульна зараз пачуваецца і не хоча мяняць зручнае крэсла на клопаты, якія нясе з сабою асоба. Вядома, не трэба прыпадабляць пасаду і асобу. На пасаду пасадзіць можна каго заўгодна. Але вось тады, калі пасада і асоба дапаўняюць адно другое, — вось тады атрымліваецца лідэр. Аўтарытэтны кіраўнік".*

Зрэшты, ён заўсёды прытрымліваўся той думкі, што *"бюракраты мяняюцца, а мастакі застаюцца".*

Нізкі паклон вам, дарагі Яўген Аляксандравіч, ад тых беларусаў, што любяць і памятаюць Вас і Вашу прыгожую музыку. Яна **будзе жыць вечна** і ўслаўляць нашу родную Беларусь — тут і за яе межамі! Дзякуй Вам!

Алесь РАШЧЫНСКІ, кампазітар.

Адзначаны рост попыту на замежную валюту

У ліпені гэтага года ў Беларусі аб'ём прапановы замежнай валюты насельніцтвам банкам краіны склаў 206,2 млн. долараў ЗША, ці 6,9 млн. у сярэднім за дзень. Калі параўнаць з папярэднім месяцам, то прапанова нязначна паменшылася — на 0,7 працэнта. У цэлым жа за студзень — ліпень грамадзяне прадалі праз абменныя пункты і валютныя касы банкаў 1 млрд. 367,1 млн. долараў ЗША, што на 38,6 працэнта больш, чым за аналагічны перыяд 2003 года.

Што да попыту насельніцтва на замежную валюту, то ён у ліпені ўзрос, у параўнанні з чэрвенем, на 8 працэнтаў і склаў 249,2 млн. долараў ЗША, ці 8,3 млн. у сярэднім за дзень. У выніку чысты попыт фізічных асоб на замежную валюту павялічыўся з 23 млн. у чэрвені да 43 млн. долараў ЗША ў ліпені.

На думку спецыялістаў Нацбанка, павелічэнне попыту на замежную валюту ў канцы вясны і летам носіць сезонны характар і звязана ў асноўным з перыядам адпачынкаў і выездам насельніцтва за межы рэспублікі.

Аляксей АРЭШКА.

SOS!

Масавы памор рыбы

Неачышчаныя гарадскія сцёкі сталі прычынай масавага памору рыбы, што быў зафіксаваны на працягу жніўня на Мініцкім вадасховішчы ў Ляхавіцкім раёне. Загінула больш за 8 тысяч асобін рыб — больш за 7700 яршоў і некаторыя іншыя віды.

Прыродаахоўныя ведамствы і мясцовыя ўлады ўзялі пробы вады і самой рыбы. Аналізы праводзіліся як у мясцовых ветэрынарных лабараторыях, так і супрацоўнікамі Інстытутам рыбнай гаспадаркі Нацыянальнай акадэміі навук. Галоўнай прычынай памору сталі сцёкі гарадскіх ачышчальных збудаванняў Ляхавічаў, якія не ачышчаюцца ў поўнай меры. Магутнасць іх пакуль утрая меншая за аб'ёмы, што паступаюць на ачышчэнне.

"У выніку ў некаторых даследаваных кропках аказалася, што кіслароду ў вадзе ўтрая менш за норму, назіраюцца значныя перавышэнні па аманійным азоце, а ўтрыманне ўзважаных арганічных рэчываў у 20 разоў больш за дапушчальны", — падкрэсліў В.Ільчанка.

Ларыса ШЫГАНАВА.

Дыяганальная крыжаванка

У напрамку руху гадзіннікавай стрэлкі: 1.Пара года. 2.Тон, інтанацыя мовы, якія выражаюць пачуццё. 3.Твор Фердынанда Рушчыца. 4.Форма звароту. 5.Службовая асоба, якая прымае і выдае грошы.

Далей па парадку: 1.Відарыс тавараў фірмы. 2.Той, хто выклікае творчы ўздым. 3.Загадзя намечаная мяжа. 4.Пісьменнік, які паходзіў са старажытнага беларускага роду Грынеўскіх. 5.Чытанка Леанілы Чарняўскай "Родны ...". 6.Пагардлівасць. 7.Наследніца. 8.Аматар тэлевізійных праграм. 9.Прыбудоўка перад уваходам у склеп. 10.Рыба сям'і карпавых (ласк.). 11.Уяўны жыхар планеты Марс. 12.Уваходная выемка ў печы. 13.Невялікая панская сядзіба. 14.Пачуццё смутку аб страчаным. 15.Месца знаходжання ўрада. 16.Эпідэмія, якая ахапляе значную частку насельніцтва. 17.Чалавек з адным вокам. 18.Род вялікай антылопы. 19.Імя цудоўнай паэткі Мацяш. 20.Прыстасаванне для выцякання вадкасці кроплямі. 21.Член евангелічнай абшчыны. 22.Напітак з фруктаў. 23.Жыроўка. 24.Мастак без спецыяльнай падрыхтоўкі. 25.Развіліна. 26.Атмасферная з'ява. 27.Прававы кансультант. 28.Спецыялістка па праграміраванні. 29.Фанабэрысты чалавек. 30.Кур'ер. 31.Рашэнне незразумелага. 32.Нудны (перан.). 33.Званне, чын. 34.Асаблівасць берага ракі ў гарах. 35.Гаспадарка, дзе вырошчваюцца жывёліны. 36.Касманаўт. 37.Першая ... рэйтынгу тэнісістаў. 38.Пустазелле. 39.Беларускі народны танец. 40.Карціна Міхаіла Савіцкага "Чорная ...". 41.Месца для адпачынку. 42.Роля Марыі Захарэвіч у фільме "Трывожнае шчасце". 43.Імя перакладчыка Сіпакова.

Ала ГРУШЭЎСКАЯ.

Адказы на крыжаванку, надрукаваную ў № 164

1.Рыторыка. 2.Прыстань. 3.Тахометр. 4.Смаргонь. 5.Кальрабі. 6.Арапайма. 7.Антонава. 8.Калькута. 9.Антопаль. 10.Прымочка. 11.Тайманаў. 12.Фазатрон. 13.Турнікет. 14.Альтанка. 15.Ратэрдам. 16.Наманган. 17.Крытэрый. 18.Акваланг. 19.Алгарытм. 20.Каранцін. 21.Майданак. 22.Рыгалета. 23.Анаконда. 24.Тынкоўка. 25.Лішайнік. 26.Кантракт. 27.Лангбард. 28.Ткачэнка. 29.Катоўскі. 30.Анатомія. 31.Сакратар. 32.Бентаніт. 33.Рэстаран. 34.Якушоўка. 35.Маргарын. 36.Сімулянт. 37.Ванкевіч. 38.Карповіч. 39.Кудымкар. 40.Аляксееў. 41.Кручэнне.

КРЫМІНАЛ

Начальнікам не хапае зарплаты

У Бешанковіцкім раёне горача абмяркоўваецца мясцовы скандал: да крымінальнай адказнасці прыцягнуты адразу тры адказных чыноўнікі райвыканкама — начальнік зямельнага аддзела, яго намеснік і галоўны архітэктар, якія, злоўжываючы службовым становішчам, пры афармленні дакументаў на арэнду зямельных участкаў пад гандлёвыя павільёны прысвоілі каля 16 мільёнаў рублёў.

Да чатырох год пазбаўлення волі асуджаны былі начальнік землеўпарадкавальнай і геадэзічнай службы Віцебска. Ён атрымаў хабар у суме 600 долараў за датэрміновае выдзяленне ўчастка для будаўніцтва жылога дома ў абласным цэнтры.

Пракуратура Кастрычніцкага раёна Віцебска ўзбудзіла крымінальную справу ў адносінах да намесніка старшыні Аршанскага райвыканкама, які быў затрыманы ў момант атрымання хабару ў памеры тысячы долараў за выдзяленне ўчастка ў Оршы для размяшчэння вонкавай рэкламы віцебскай фірмы. Справа ўжо знаходзіцца ў судзе.

А вось зусім свежы выпадак. У перыяд уступных экзаменаў у адну з вышэйшых навучальных устаноў Віцебска дацэнт кафедры ўзяла ў маці абітурыента 700 долараў, каб перадаць гэтыя грошы членам экзаменацыйнай камісіі за станоўчыя адзнакі сыну.

Не абмінулі крымінальныя падзеі і Віцебскі лікёра-гарэлачны завод, дзе намеснік дырэктара па будаўніцтве шляхам заключэння фіктыўных дамоваў з прыватнымі падрадчыкамі прысвоіў 226 мільёнаў рублёў з касы прадпрыемства.

Але самым сквапным аказаўся дырэктар аднаго з віцебскіх рынкаў, які ўхітрыўся прысвоіць крэдытныя сродкі ў памеры 700 тысяч долараў.

З пачатку бягучага года на Віцебшчыне па абвінавачанні ў карупцыі і хабарніцтве прыцягнуты да крымінальнай адказнасці 253 пасадавых асобы, 53 з якіх — кіраўнікі прадпрыемстваў і арганізацый.

Сяргей БУТКЕВІЧ.

Пры паўторным разглядзе — больш жорсткі прысуд

Суд Маскоўскага раёна Брэста вынес падчас паўторнага разгляду крымінальнай справы прысуд 13 супрацоўнікам Брэсцкай мытні, які стаў больш жорсткім.

Як ужо паведамляў БелаПАН, у красавіку гэтага года яны прыцягваліся да крымінальнай адказнасці па абвінавачанні ў тым, што ў карыслівых мэтах не ажыццявілі належны мытны кантроль фірменнага цягніка "Паланез" (Варшава—Масква), які ехаў праз мяжу 18 кастрычніка 2002 года. Тады расійскія "чаўнакі" везлі вялікія партыі тавараў, а мытныя пошліны збіраліся з іх не ў поўным аб'ёме. Акрамя таго, на думку следства, подобнае адбывался на працягу месяца неаднойчы. У выніку чаго, паводле заключэння эканамічнай экспертызы Дзяржаўнага мытнага камітэта, дзяржаве быў нанесены ўрон у памеры больш за 2 мільёны долараў ЗША.

Аднак, паводле прыгавору суда Ленінскага раёна Брэста, які быў абвешчаны 15 красавіка гэтага года, шэраг злачынстваў, што ставяцца ў віну абвінавачваным, не былі прызнаны бясспрэчнымі і даказальнымі. Мытнікі адразу ў судзе былі вызвалены з-пад варты.

Судовая калегія па крымінальных справах Брэсцкага абласнога суда адмяніла прысуд і накіравала справу на новы разгляд у суд Маскоўскага раёна Брэста.

У выніку суд вынес куды больш жорсткі вердыкт. У сукупнасці 13 супрацоўнікаў чацвёртага аддзела мытнага афармлення і кантролю прыгавораны да 37 гадоў пазбаўлення волі (тэрміны ад аднаго года да пяці гадоў з канфіскацыяй маёмасці).

Акрамя гэтага суд прыняў пад увагу восем эпізодаў з восені 2002 года, якія не былі разгледжаны папярэднім судом, і вынес рашэнне аб спагнанні ў даход дзяржавы ў парадку выплаты па ўсіх інкрымінаваных эпізодах больш за 4,5 мільярда рублёў у розных долях з кожнага з асуджаных.

Родныя і адвакаты асуджаных збіраюцца абскардзіць рашэнне суда ў вышэйшай інстанцыі, лічачы яго занадта жорсткім.

Ларыса ШЫГАНАВА.

10
верасень

ПЯТНІЦА
Усх. 6.33 Зах. 19.38
Даўж. дня 13.05
Апошняя квадра
6 жніўня

110 гадоў з дня нараджэння С.І. Багданава (1894—1960), двойчы Героя Савецкага Саюза, удзельніка баёў на Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны

Пятница, 10 сентября

БТ

07.00, 08.00, 09.00, 10.00, 11.00, 12.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 23.00 Новости.
07.05, 07.35, 08.10, 08.35 "Доброе утро, Беларусь!".
07.30, 08.30, 20.00 "Деловая жизнь".
09.05 "Возвращение Мухтара". "Кот в мешке". Сериал.
10.05 "Сфера интересов". Экономическая программа.
10.30 "Путешественники холодных морей". Док.сериал.
11.05, 18.15 "Богатые и знаменитые" Сериал.
12.10 "Светские львы". Мелодрама.
14.05 "Время кино".
15.15 "Команда "SOS". Сериал.
16.05 "5х5".
17.05 "Славянский базар в Витебске-2004". Избранное.
17.45 "Между нами".
19.05 "Специальный репортаж".
19.15 "Сад". Притча.
21.00 "Панорама".
21.50 "Зона Х".
22.00 "Дорога на Велвилл". Комедия.

ОНТ

07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 18.00, 20.30, 22.30 "Наши новости".
07.05 "Наше утро".
09.05 "Клон". Сериал.
10.40 "Дом". Реалити-шоу.
11.25 "Принцесса Сиси". Мультсериал.
16.00 "Женщины в любви". Сериал.
16.55 "Пять вечеров".
18.10 "Сканер".
18.20 "Любовь и коварство". Док.фильм.
18.50 "Поле чудес".
20.00 "Время".
21.00 "Фабрика звезд".
22.45 "Дюплекс". Комедия.

РОССИЯ

07.45 "Каменская-3". Сериал.
08.45, 16.50 "Ундина-2. На гребне волны". Сериал.
09.45, 18.45 "Вести. Дежурная часть".
10.00, 16.00, 19.00 "Вести".
10.30 "Местное время. Вести — Москва".
10.50 "Мусульмане".
11.00 "Вся Россия".
11.15 "Москва—Минск".
11.30 "Городок".
11.55 "В поисках приключений".
16.20 "Кулагин и партнеры".
17.50 "Комната смеха".
19.25 "Народный артист".
20.20 "Убойная жидкость".
21.15 "Апрель". Триллер.
23.30 "Жажда золота". Комедия.

ЛАД

06.30 EURONEWS.
08.00, 14.00, 20.45 Новости.
08.10 "Росчерк времени".
08.20 "Культурная революция".
09.15 "Атланты в поисках истины".
09.45 "Шестеро неутомимых". Сериал.
10.40, 15.15 Мультфильмы.
10.55, 18.55 "За кулисами". Сериал.
11.45 "Обычный необычный день".
12.25 "Текумзе". Вестерн.
14.10 "Мультиклуб".
15.05 "Не зевай!".
15.35 "Ералаш".
15.45 "Мастер". Док.фильм.
16.55 "Анна Герман: судьба и песни".
17.55 "Шестеро неутомимых". Сериал.
19.45 "Дела семейные".
20.30 "Колыбельная".
21.00 "Линия жизни".
21.55 "Кто в доме хозяин".

НТВ

09.00, 15.00, 18.00 "Сегодня".
09.15 "Преступление в стиле "Модерн".
09.50 "Квартирный вопрос".
10.55 "Улицы разбитых фонарей-6". Сериал.
15.20 "Принцип домино".
16.25 "Таксист". Сериал.
17.35 "Криминальная Россия".
18.35 "Стиратель". Боевик.
21.00 "Страна и мир".
21.40 "Стресс". Ток-шоу.

СТВ+RenTV

06.20, 18.00 "Минщина. Люди, события, факты".
06.35 "Рыцари-забияки". Мультсериал.
07.00 "Кот по имени Ик". Мультсериал.
07.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.45 "24 часа".
07.50, 20.00 "СТВ-спорт".
08.05, 20.10 "Минск и минчане".
08.15, 23.10 "Технология".
08.30, 20.35 "Автопанорама".
08.50 "Театральные истории".
09.05 "Таракан-робот". Мультсериал.
09.30 "Воздушный патруль". Боевик.
11.00 "Дикая планета".
12.00 "Час суда".
13.00 "Скетч-шоу".
13.50, 18.30 "Провинциалы". Сериал.
14.50 "ОБЖ, или Облапошить жулика". "ОБЖ, или О, эти байкерские железки!". Сериал.
15.45 "Маска". Мультсериал.
16.15 "Тема дня".
16.50 "Турпоход".
17.00 "Классика юмора".
18.15 "Светская хроника".
20.20 "Добрый вечер, малыш".
20.55 "Хозяин ночи". Драма.
23.20 "Новости СНГ".
23.35 "Безумное пари". Комедия.

8-Й КАНАЛ

07.00, 16.45 "Старая крепость". Сериал.
08.10, 17.50 "Телемагазин".
08.15 "Трое". Мультипликационный фильм.
09.40, 19.50 "По имени Барон". Сериал.
10.30, 21.10 "Джеймс Бонд — агент 007". Боевик.
16.30 "Мультпарад" от "Бюргера".
18.00 "Рудин". Мелодрама.
19.40 "Мобилизация".
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Атомик Филмз" и "К-видео" представляют...

ТВ ЦЕНТР

04.45, 06.30 "Настроение".
07.35 "Газетный дождь".
07.45 "Гонки "Пушечное ядро". Комедия.
09.30 Мультфильм.
09.40 "Европейские ворота России".

09.50 "Телемагазин".
10.00, 13.00, 17.00, 21.00 "События. Время московское".
10.15 "Дата".
11.10 "Наша версия. "Под грифом "Секретно".
12.25 "Деловая Москва".
13.15 "Инспектор Кресс". Сериал.
14.30 "Неприрученная Амазонка". Сериал.
15.00 "Регионы: прямая речь".
15.30 "Без репетиций".
16.00 "Комиссар Мулен". Сериал.
17.15 "Приглашает Борис Ноткин".
18.00 "Таковы эти женщины". Сериал.
18.50 "Пять минут деловой Москвы".

18.55 "Женская логика-2". Детектив.
21.40 "Народ хочет знать".
22.30 "Времечко".
23.00 "Петровка, 38".
23.20 "25-й час. События. Время московское".
23.40 "Дьявол". Мелодрама.
01.25 "Мода non-stop".

EUROSPORT

09.30 Экстремальный спорт.
10.00 Конный спорт. Кубок Наций "Самсунг" в Венгрии.
11.00 Спидвей. Кубок мира в Англии.
12.00 Футбол. Чемпионат мира в Германии.
15.00, 18.00, 20.30 Теннис. US Open. Четвертьфинал.
16.00 Велоспорт. Тур Испании.
01.00, 02.15 Новости "Евроспорта".
01.15 Ралли. Чемпионат мира в Японии.

Адрас рэдакцыі:
220030, Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: (017) 206-68-71.
Тэл./факс рэкламнага аддзела: 206-69-04, 206-69-06.
E-mail : nv@promedia.by
http://nv.promedia.by

Індэкс 63222.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф СЯРЭДЗІЧ

Пасведчанне аб рэгістрацыі перыядычнага выдання №246 ад 10 кастрычніка 1996 г. (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Нумар газеты аддрукаваны з дыяпазітываў заказчыка ААТ «Красная звезда», 220073, г.Мінск, 1-ы Загарадны завулак, 3. Падпісаны ў друк у 15.00. Аб'ём 2 друк. аркушы. Тыраж: 27 570 экз. Заказ № 729.